

ДА ИЗБЯГАШ ОТ УКРАЙНА

ПРЕЖИВЯВАНИЯТА НА РАЗСЕЛЕНИТЕ ЛИЦА В ЕС

АНКЕТА, 2022 Г.

© Агенция на Европейския съюз за основните права, 2024 г.

Възпроизвеждането е разрешено, при условие че се посочва източникът.

За използването или възпроизвеждането на снимки или други материали, които не са обект на авторско право на Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA), е необходимо да се иска разрешение пряко от носителите на това авторско право.

Нито Агенцията на Европейския съюз за основните права, нито лице, действащо от името на Агенцията, носи отговорност за евентуалното използване на информацията по-долу.

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2024 г.

PDF ISBN 978-92-9489-266-9 doi:10.2811/863185 TK-04-23-004-BG-N

Авторски права

Корица: © Valery Hache/AFP via Getty Images

Страница 15: © NurPhoto via Getty Images

Страница 19: © Derek Hudson/Getty Images News

Страница 33: © Janos Kummer/Getty Images News

Страница 36: © NurPhoto via Getty Images

Страница 39: © Nicolas Tucate/AFP via Getty Images

Страница 45: © Denis Charlet/AFP via Getty Images

Страница 50: © Wojtek Radwanski/AFP via Getty Images

Страница 56: © fizkes/AdobeStock

Страница 57: © NurPhoto via Getty Images

Страница 59: © Stefano Guidi/Getty Images News

Настоящата публикация е изготвена на английски език. FRA не носи отговорност за качеството на преводите на други езици.

Предговор

Когато руските танкове навлязоха в Украйна през февруари 2022, това доведе до сцени, на които Европа не беше ставала свидетел от десетилетия.

Оттогава непровокираната и неоправдана военна агресия срещу Украйна причинява смърт, огромни разрушения и неописуеми страдания. Тя предизвика и масово движение на хора, невиджано от Втората световна война насам.

Европа прояви огромна подкрепа и солидарност към разселените хора, като ги посрещна и транспортира до така необходимата помощ. Европейският съюз реагира бързо, като задейства Директивата на ЕС за временна закрила. Това позволи на хората, бягащи от конфликта, бързо да се установят, да работят, пътуват и да имат достъп до услуги в целия ЕС.

Предоставените мерки обаче бяха замислени като краткосрочни решения. Бързо се приближаваме към състояние на дългосрочна извънредна ситуация. Това налага намирането на трайни решения за социално-икономическа интеграция на поне част от хората, разселени в следствие на войната.

За да оцени по-добре преживяното от тях, Агенцията на ЕС за основните права (FRA) проведе проучване в държавите от ЕС, които са най-засегнати от масовото изселване на хора от Украйна. Агенцията събра разкази за личните преживявания на хора, които са пътували от Украйна към ЕС. Те разказват и за пристигането си и как са се установили в ЕС.

Резултатът е история за това как хората в цяла Европа са разтворили обаятията си, за да осигурят подслон и помощ. Но реалните предизвикателства в ежедневието остават.

Езикът е основна пречка пред образованието, заетостта и достъпа до информация и услуги. Освен това, въпреки че някои получават финансова подкрепа от приемащите държави, много от разселените хора изпитват трудности да се издържат, тъй като войната ги е лишила от дом и средства за препитание.

Мнозина имат дългогодишни здравословни проблеми. Често се наблюдава и депресия. Не е изненадващо, че много от тях са травмирани от войната.

Тези констатации ще бъдат от полза за създателите на политики на равнище ЕС и на национално равнище, когато прецизират основните на правата решения, които най-добре отговарят на предизвикателствата пред разселените от конфликта лица и приемащите държави.

Sirpa Rautio
Директор

Съдържание

Предговор	1
Основни констатации	5
Защо е необходим настоящият доклад?	7
Относно проучването	11
1 ПРИСТИГАНЕ В ЕС – ХУМАНИТАРНА ПОМОЩ И ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ	15
1.1. КОНТЕКСТ	15
1.2. ВЛИЗАНЕ В ЕС	16
1.3. ДЕЦА, БЯГАЩИ ОТ УКРАИНА	17
1.4. ИНФОРМАЦИЯ ОТНОСНО ПРАВАТА И ПОМОЩТЕ	17
1.5. ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ПРЕСТОЯ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА	20
2 УСТАНОВЯВАНЕ В ЕС – ПРЕБИВАВАНЕ И ПРАВЕН СТАТУТ	23
2.1. КОНТЕКСТ	23
2.2. МОЛБИ ЗА ВРЕМЕННА ЗАКРИЛА И ПРЕДОСТАВЯНЕ НА УБЕЖИЩЕ	24
2.3. БЪДЕЩИТЕ ПЛАНОВЕ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ	25
3 ЖИЛИЩНО НАСТАНЯВАНЕ	29
3.1. ВИД НА МЯСТОТО ЗА НАСТАНЯВАНЕ	29
3.2. ЛИПСА НА УЕДИНЕНИЕ	31
3.3. ДЕЦА И ЖИЛИЩНО НАСТАНЯВАНЕ	33
4 ОБРАЗОВАНИЕ	35
4.1. ДОСТЪП ДО ОБРАЗОВАНИЕ	35
4.2. ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ДЕЦАТА	37
4.3. РАЗБИРАНЕ И ГОВОРЕНЕ НА ЕЗИКА НА ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА	38
4.4. ЕЗИКОВИ УМЕНИЯ НА ДЕЦАТА	38
5 ТРУДОВА ЗАЕТОСТ	41
5.1. ДОСТЪП ДО ПЛАТЕНА РАБОТА	41
5.2. ПРЕЧКИ ПРЕД НАМИРАНЕТО НА ПЛАТЕНА РАБОТА	43
5.3. УСЛОВИЯ НА РАБОТА	44
6 ДОХОДИ И ПРАВО НА СОЦИАЛНИ ПОМОЩИ	47
6.1. ИЗТОЧНИЦИ НА ДОХОД ЗА ДОМАКИНСТВОТА	47
6.2. ПОКРИВАНЕ НА МИНИМАЛНО НЕОБХОДИМИТЕ РАЗХОДИ	48
6.3. СЪДЕЙСТВИЕ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА	49
6.4. ВЪЗПРИЯТИЯ ЗА НЕСПРАВЕДЛИВО ТРЕТИРАНЕ	50
6.5. ДЕЦА, ТРЕТИРАНИ НЕСПРАВЕДЛИВО ЗАРАДИ ТОВА, ЧЕ СА УКРАИНЦИ	51
7 ЗДРАВΟΣЛОВНО СЪСТОЯНИЕ	53
7.1. ДОСТЪП ДО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ	53
7.2. ЕМОЦИОНАЛНО СЪСТОЯНИЕ	55
7.3. ДОБРО ЗДРАВЕ И СЪСТОЯНИЕ НА ДЕЦАТА	56
8 ПРЕЖИВЯВАНЕ НА НАСИЛИЕ И ДОСТЪП ДО СПЕЦИАЛИЗИРАНА ПОДКРЕПА	59
8.1. ТРАВМАТИЧНИ ПРЕЖИВЯВАНИЯ В УКРАИНА	60
8.2. ТРАВМАТИЧНИ ПРЕЖИВЯВАНИЯ НА ДЕЦАТА	61
8.3. ИНЦИДЕНТИ В ЕС	61
8.4. ДЕЦА, КОИТО ИМАТ ПРОБЛЕМИ	64
Приложение: Извадка по проучването	65

ФИГУРИ И ТАБЛИЦИ

ТАБЛИЦА 1:	ДЯЛ ОТ РЕСПОНДЕНТИТЕ, КОИТО ИЗОБЩО НЕ СА ЗАПОЗНАТИ С ПРАВАТА СИ И УСЛУГИТЕ, ДОСТЪПНИ ЗА ТЯХ, ПО ДЪРЖАВА И ВИДОВЕ УСЛУГИ (%)	19
ТАБЛИЦА 2:	ПРОБЛЕМИ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ С ТЕКУЩОТО ИМ ЖИЛИЩЕ, ПО ДЪРЖАВИ (%)	31
ТАБЛИЦА 3:	ПРИЧИНИ РЕСПОНДЕНТИТЕ ДА НЕ ПОСЕЩАВАТ УЧИЛИЩЕ/УНИВЕРСИТЕТ, ПО ДЪРЖАВИ (%)	37
ТАБЛИЦА 4:	ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ПЛАТЕНАТА РАБОТА НА РЕСПОНДЕНТИТЕ (%)	42
ТАБЛИЦА 5:	ДЯЛ ОТ РЕСПОНДЕНТИТЕ, СТАНАЛИ ЖЕРТВА НА ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА РАБОТНОТО МЯСТО (%)	45
ТАБЛИЦА 6:	ИЗТОЧНИЦИ НА ДОХОД НА РЕСПОНДЕНТИТЕ ЗА ПОКРИВАНЕ НА ДНЕВНИТЕ РАЗХОДИ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА, ПО ДЪРЖАВИ (%)	48
ТАБЛИЦА 7:	ЛИЦА, ПРЕДОСТАВЯЩИ ПОМОЩ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА, ПО ДЪРЖАВИ (%)	50
ТАБЛИЦА 8:	ПРЕЧКИ ПРЕД РЕСПОНДЕНТИТЕ ПРИ ДОСТЪПА ДО ЗДРАВНИ ГРИЖИ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА, ПО ДЪРЖАВИ (%)	55
ТАБЛИЦА 9:	РЕСПОНДЕНТИ ПО ВЪЗРАСТ И ПОЛ ПО ДЪРЖАВИ (%) И ОБЩИЯТ РАЗМЕР НА ИЗВАДКАТА	65
ФИГУРА 1:	ДЪРЖАВИ – ЧЛЕНКИ НА ЕС, ВКЛЮЧЕНИ В ПРОУЧВАНЕТО	11
ФИГУРА 2:	С КОГО СА ИЗБЯГАЛИ ДЕЦАТА ОТ УКРАИНА (ВЛЯВО) И РОДИТЕЛИТЕ НА ДЕЦАТА СА ОСТАНАЛИ В УКРАИНА (ВДЯСНО)	17
ФИГУРА 3:	ПРЕДОСТАВЕНА ДОСТАТЪЧНО ИНФОРМАЦИЯ ОТНОСНО ПРАВАТА И ПОМОЩИТЕ НА ЕЗИК, КОИТО РЕСПОНДЕНТИТЕ РАЗБИРАТ, ПО ДЪРЖАВИ (%)	18
ФИГУРА 4:	ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ПРЕСТОЯ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА В МЕСЕЦИ, ПО ПОЛ (%)	20
ФИГУРА 5:	ДЯЛ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ, ПОДАЛИ МОЛБА ЗА ВРЕМЕННА ЗАКРИЛА И УБЕЖИЩЕ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА, ПО ДЪРЖАВИ (%)	24
ФИГУРА 6:	РЕЗУЛТАТИ ОТ МОЛБИТЕ ЗА УБЕЖИЩЕ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ (%)	25
ФИГУРА 7:	ДЪЛГОСРОЧНИ ПЛАНОВЕ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ ПО ПРОУЧВАНЕТО, ПО ДЪРЖАВИ (%)	26
ФИГУРА 8:	ТИП НА СТАНЯВАНЕ, ПО ДЪРЖАВИ (%)	30
ФИГУРА 9:	ПЛАЩАНЕ ОТ РЕСПОНДЕНТИТЕ ЗА НАСТАНЯВАНЕ НА МЯСТОТО, КЪДЕТО СЕ НАМИРАТ В МОМЕНТА, ПО ДЪРЖАВИ (%)	31
ФИГУРА 10:	ЛИЦА, НАСТАНЕНИ С РЕСПОНДЕНТИ НА ВЪЗРАСТ 18+ ГОДИНИ В ТЕКУЩОТО ИМ ЖИЛИЩЕ, ПО ДЪРЖАВИ (%)	32
ФИГУРА 11:	РЕСПОНДЕНТИ, ПОСЕЩАВАЩИ УЧИЛИЩЕ/УНИВЕРСИТЕТ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА, ПО ДЪРЖАВИ И ПО ПОЛ (%)	36
ФИГУРА 12:	РЕСПОНДЕНТИ, КОИТО ГОВОРЯТ ЕЗИКА НА ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА, ПО ДЪРЖАВИ (%)	38
ФИГУРА 13:	УЧАСТИЕ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ В ЕЗИКОВИ КУРСОВЕ, ПО ДЪРЖАВИ (%)	39
ФИГУРА 14:	ПРОЦЕНТ РЕСПОНДЕНТИ С ПЛАТЕНА РАБОТА, ПО ДЪРЖАВИ И ПОЛ (%)	42
ФИГУРА 15:	НАСТОЯЩО УЧАСТИЕ В ТРУДОВА ЗАЕТОСТ И ОБРАЗОВАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ СРЕД РЕСПОНДЕНТИТЕ НА ВЪЗРАСТ 16–24 ГОДИНИ	43
ФИГУРА 16:	ПРИЧИНИ РЕСПОНДЕНТИТЕ ДА НЕ БЪДАТ НАЕТИ НА РАБОТА (%)	44
ФИГУРА 17:	ВЪЗМОЖНОСТ НА РЕСПОНДЕНТА ДА ПОКРИЕ МИНИМАЛНО НЕОБХОДИМИТЕ СИ РАЗХОДИ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА, ПО ДЪРЖАВИ (%)	49
ФИГУРА 18:	ВЪЗПРИЯТИЯ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ ЗА НЕСПРАВЕДЛИВО ТРЕТИРАНЕ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА, ПО ДЪРЖАВИ (%)	51
ФИГУРА 19:	СУБЕКТИВНА ОЦЕНКА НА РЕСПОНДЕНТИТЕ ЗА СОБСТВЕНОТО ИМ ЗДРАВΟΣЛОВНО СЪСТОЯНИЕ, ПО ДЪРЖАВИ (%)	54
ФИГУРА 20:	ЧУВСТВА НА РЕСПОНДЕНТИТЕ СЛЕД ПРИСТИГАНЕТО ИМ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА (%)	56
ФИГУРА 21:	ЕМОЦИОНАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА ДЕЦАТА СЛЕД ПРИСТИГАНЕТО ИМ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА, ПО ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ (%)	57
ФИГУРА 22:	ИНЦИДЕНТИ, В КОИТО СА УЧАСТВАЛИ РЕСПОНДЕНТИТЕ В УКРАИНА ОТ НАЧАЛОТО НА КОНФЛИКТА ПРЕЗ ФЕВРУАРИ 2022 Г., ПО ПОЛ (%)	60
ФИГУРА 23:	ПОСЛЕДИЦИ ОТ ИНЦИДЕНТИ, КОИТО РЕСПОНДЕНТИТЕ СА ПРЕЖИВЕЛИ НА ДРУГО МЯСТО ОТ НАЧАЛОТО НА КОНФЛИКТА В УКРАИНА, ПО ПОЛ (%)	62
ФИГУРА 24:	РЕСПОНДЕНТИ, КОИТО СА ПОТЪРСИЛИ МЕДИЦИНСКА ИЛИ ПСИХОЛОГИЧЕСКА ПОМОЩ И КОИТО СА Я ПОЛУЧИЛИ СЛЕД ПРИСТИГАНЕТО СИ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА, ПО ДЪРЖАВИ (%)	63
ФИГУРА 25:	ПРОБЛЕМИ, ИЗПИТАНИ ОТ ЛИЦАТА НА ВЪЗРАСТ МЕЖДУ 12 И 15 ГОДИНИ ОТ НАЧАЛОТО НА КОНФЛИКТА В УКРАИНА (%)	64

Основни констатации

Основните констатации от проучването са следните.

- ★ Повечето респонденти не срещат трудности при пътуването до и в Европейския съюз (ЕС). Повечето смятат, че са получили достатъчно информация относно правата си и относно услугите, които са достъпни за тях съгласно Директивата за временната закрила.
- ★ Една трета от респондентите са подали молба за убежище в приемащата държава, но по-голямата част от тях кандидатстват за временна закрила. В това отношение има значителни разлики между държавите членки.
- ★ Един от всеки трима респонденти в крайна сметка иска да се върне в Украйна. Подобен дял биха предпочели да останат в приемащата държава. Една четвърт от респондентите все още не са взели решение.
- ★ Голям брой разселени лица навлязоха в ЕС. Не е изненадващо, че мнозинството, шест от всеки 10 респонденти, живеят в частни жилища по време на проучването. Повече от половината от тях плащат отчасти или изцяло за това. За много от тях жилището им далеч не е идеално. Често им липсва уединение и трябва да споделят кухня или баня с непознати лица. Много възрастни респонденти с деца на издръжка живеят в жилище, където децата нямат достъп до тиха или отделна стая, където да учат уроците си.
- ★ По-малко от половината от хората, които са били в процес на обучение малко преди да избягат от Украйна, са продължили образованието си в приемащата държава. Езиковата бариера е основната причина за това. Четирима от всеки 10 респонденти не са посещавали езиков курс в приемащата държава след пристигането си. За разрешаването на този проблем ще са необходими повече възможности за разселените лица да посещават езикови курсове. Почти две трети от децата са се ползвали от онлайн обучение, предоставяно от училища или университети в Украйна, или са се обучавали с материали и друга помощ от Украйна.
- ★ Около две трети от тези, които са имали платена работа в Украйна преди 24 февруари 2022 г., са намерили работа в приемащата държава. Въпреки това две трети от респондентите в трудоспособна възраст нямат платена работа към момента на проучването. Основните пречки пред достъпа до трудова заетост са недостатъчните познания на езика на приемащата държава и отговорностите за полагане на грижи, особено за жените. Особена загриженост поражда фактът, че четирима от всеки 10 респонденти са станали жертва на някаква форма на експлоатация на работното си място.
- ★ Финансовите проблеми са повод за безпокойство при всеки втори респондент на възраст 16 или повече години. Тези респонденти посочват, че домакинството им изпитва известни или големи трудности при покриването на основните разходи в приемащата държава. Малко над една четвърт от възрастните респонденти успяват да покрият ежедневните си разходи чрез работата си. Само около половината от възрастните респонденти твърдят, че властите са им помогнали финансово след пристигането им.
- ★ Само един от всеки трима респонденти смята, че е в добро или много добро здравословно състояние. Всеки втори респондент съобщава за продължително заболяване или здравословни проблеми. Половината от респондентите на възраст над 16 години срещат проблеми с достъпа до здравно обслужване поради трудности с езика или защото не знаят къде да отидат или към кого да се обърнат.
- ★ Всеки втори респондент заявява, че често или постоянно се чувства обезсърчен и потиснат след пристигането си в приемащата държава. Около две трети от

респондентите обаче гледат оптимистично на бъдещето. Всеки трети се чувства част от общността в приемащата държава.

- ★ Този оптимизъм е налице въпреки големия дял от респонденти, които имат травмиращи преживявания в Украйна или в ЕС. Едва около една трета от респондентите са потърсили медицинска или психологическа помощ след пристигането си в ЕС. Около една четвърт от тази група не са получили помощта, която са търсили. Обезпокоително е, че около половината от по-малките деца (на възраст 12–15 години), участвали в проучването, съобщават, че изпитват затруднения при заспиване и/или концентриране, загуба на самоувереност или чувство на уязвимост.

Защо е необходим настоящият доклад?

Инвазията на Русия в Украйна на 24 февруари 2022 г. причини разрушения и страдания в мащаб, невиджан в Европа след Втората световна война. Милиони хора, прогонени от войната, навлязоха в Европейския съюз (ЕС), което предизвика вълна на солидарност от страна на правителствата, местните власти, гражданското общество и много хора в ЕС.

Няколко дена след началото на инвазията, на 4 март 2022 г., ЕС за първи път задейства Директивата за временната закрила¹. Всички държави членки трябва да предоставят закрила на разселените от Украйна лица, както е посочено в директивата².

Свързаните дейности на FRA

Настоящият доклад допълва бюлетините на FRA относно въздействието на руската агресия срещу Украйна върху основните права в ЕС. Двата бюлетина, публикувани до момента, са базирани на изследвания на национално равнище от научноизследователската мрежа на FRA – Franet. Те предоставят допълнителен контекст относно правната и политическата среда.

- FRA (2022 г.), *The war in Ukraine – Fundamental rights implications within the EU-Bulletin 1 (Войната в Украйна – последици за основните права в ЕС – бюлетин 1)*, Люксембург, Служба за публикации.
- FRA (2022 г.), *The Russian war of aggression against Ukraine – The broad fundamental rights impact in the EU-Bulletin 2 (Руската агресивна война срещу Украйна – широкият ефект върху основните права в ЕС – бюлетин 2)*, Люксембург, Служба за публикации.

Като част от своя *Fundamental Rights Report 2023* (Доклад за основните права за 2023 г.), през юни FRA ще публикува специална глава, посветена на ефекта от войната в Украйна върху основните права в ЕС.

Директивата дава право на разселените лица, бягащи от войната в Украйна, на законно пребиваване и достъп до жилищно настаняване, работа, социални помощи, образование и здравеопазване за период от една година. Впоследствие срокът на временната закрила за украинци беше удължен с още една година, до март 2024 г.³ До декември 2022 г. близо 4 милиона души, бягащи от Украйна, са получили временна закрила в ЕС.

Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA) събра доказателства чрез мисии на място и с помощта на други източници, докладващи за ситуацията, през март, май и октомври 2022 г.⁴

Успоредно с това тя стартира широкомащабно онлайн проучване сред бягащите от Украйна. Целта беше да се събере информация за личните преживявания по време на пътуването, пристигането и установяването в ЕС. Проучването включва разселени лица, включително много деца, в 10-те държави – членки на ЕС, приели най-голям брой хора, регистрирани за временна закрила (вж. фигура 1).

В проучването са участвали 14 685 души. Констатациите в настоящия доклад дават уникална представа за техните преживявания и чувства, които разкриват и някои положителни моменти.

Освен този опит, констатациите дават представа и за практическите проблеми, пред които са изправени ЕС и държавите

членки при прилагането на Директивата за временната закрила. Много от тези проблеми са от структурно естество и може да се очаква, че няма да бъдат решени окончателно, когато директивата престане да се прилага през март 2024 г.

Констатациите от проучването очертават ясно предизвикателствата, неизменно съпътстващи прилагането на инструмент за временна закрила в ситуация, която вероятно ще има дългосрочно въздействие върху хората и нашите общества. Рисуваме да се окажем в „постоянна извънредна ситуация“, прилагайки краткосрочни решения на дълготрайни проблеми.

Констатациите сочат, че е необходимо спешно да се обмисли какво ще се случи, когато изтече срокът на временната закрила, предвиден в директивата. Ето защо е необходимо да се сложи началото на дискусия за устойчиви дългосрочни решения, за да се гарантира, че разселените от войната лица са включени по подходящ начин в нашите общества в социално-икономическо отношение.

Данните могат да помогнат на създателите на политики на равнище ЕС и на национално равнище да разработят мерки за защита и подпомагане на разселените лица. Констатациите ще им помогнат да приоритизират определени области, за да се гарантира, че предоставената защита е ефективна в дългосрочен план.

Инициативите, които ЕС и държавите членки разработват с цел насърчаване на възстановяването на Украйна след войната, ще трябва да включват мерки, които благоприятстват безопасното, постепенно и прогресивно връщане на разселените лица в Украйна. Те следва да включват въвеждането на ефективни системи за преход и схеми за подпомагане на репатрирането. Тези схеми следва да са насочени към (повторното) интегриране в образователната система и пазара на труда, както и към устойчивото дългосрочно справяне с посттравматичния стрес.

Бележки

- ¹ Директива 2001/55/ЕО на Съвета от 20 юли 2001 г. относно минималните стандарти за предоставяне на временна закрила в случай на масово навлизане на разселени лица и за мерките за поддържане на баланса между държавите членки в полагането на усилия за прием на такива лица и понасяне на последиците от този прием, ОВ L 212, 2001 г.
- ² За препратки към съответното национално законодателство вж. уебстраницата на FRA относно **националното законодателство за прилагане на Директивата на ЕС за временната закрила в избрани държави — членки на ЕС** (актуализирана през август 2022 г.). Дания, която не е обвързана от директивата, е приела национални закони, които я наподобяват в значителна степен.
- ³ Вж. уебстраницата на Съвета на Европейския съюз за **основните резултати от заседанието на Съвета по правосъдие и вътрешни работи от 13—14 октомври 2022 г.**
- ⁴ FRA (2022 г.), *The war in Ukraine – Fundamental rights implications within the EU: Bulletin 1*, (Войната в Украйна — последици за основните права в ЕС: бюлетин 1), Люксембург, Служба за публикации на Европейския съюз (Служба за публикации); FRA (2022 г.), *The Russian war of aggression against Ukraine – The broad fundamental rights impact in the EU – Bulletin 2* (Руската агресивна война срещу Украйна — широкият ефект върху основните права в ЕС — бюлетин 2), Люксембург, Служба за публикации.

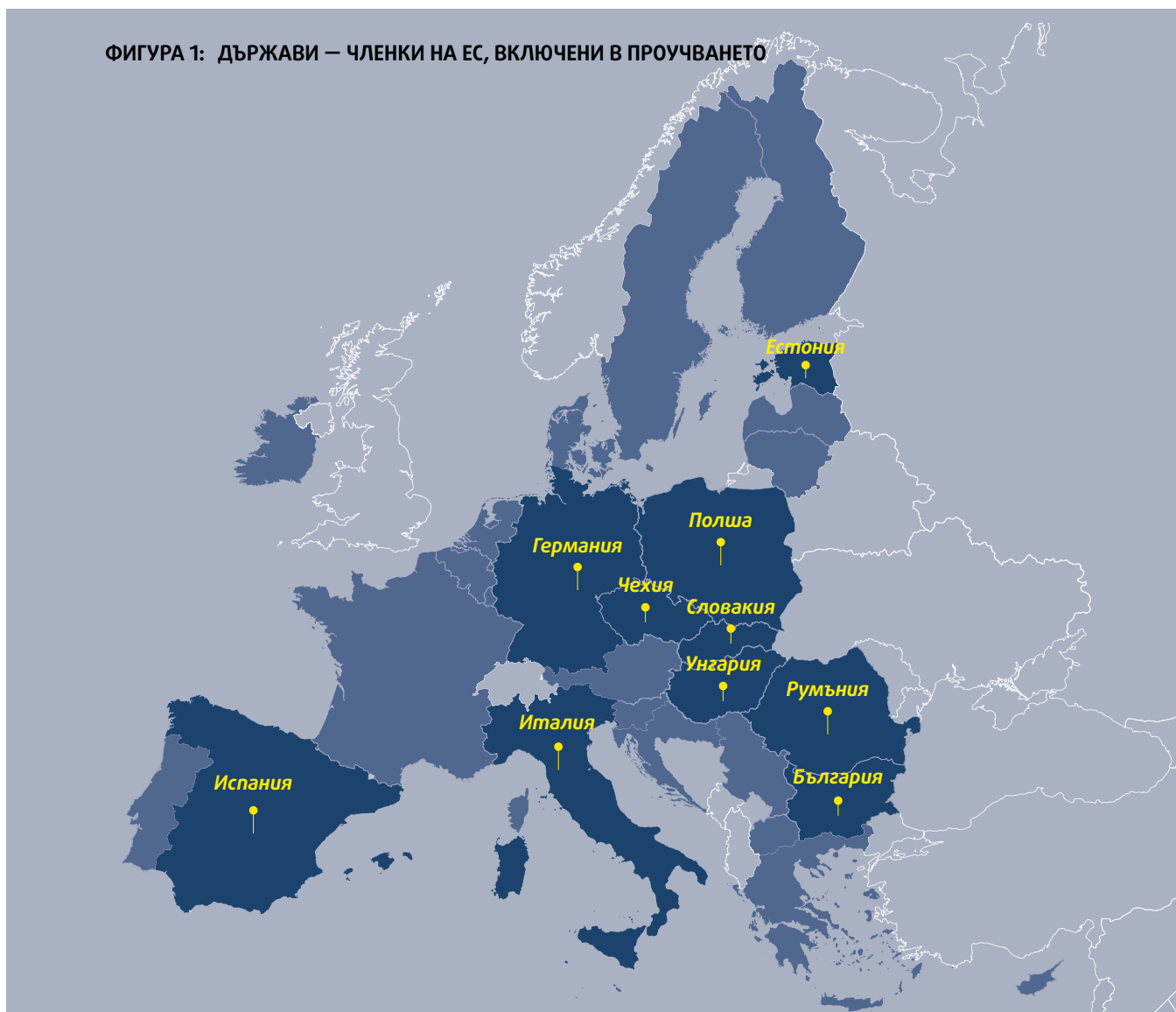
Относно проучването

Това проучване се проведе като отворено онлайн проучване. То беше достъпно чрез URL връзка или QR код от **22 август 2022 г. до 29 септември 2022 г.** Резултатите отразяват мненията на хората през този период.

Беше проведено в 10 държави от ЕС, които:

- споделят сухопътна граница с Украйна (Унгария, Полша, Румъния и Словакия); или
- са с най-голям брой разселени от Украйна лица в момента, в който FRA избира държавите за проучването (България, Чехия, Германия, Италия и Испания); или

ФИГУРА 1: ДЪРЖАВИ – ЧЛЕНКИ НА ЕС, ВКЛЮЧЕНИ В ПРОУЧВАНЕТО

— са с голям брой хора, разселени от Украйна, в сравнение с общото им население (Естония).

За да участват в проучването, респондентите трябваше да отговарят на следните условия:

- да са на възраст от минимум 12 години;
- да пребивават в държава, избрана за проучването (дори и само да са преминавали през нея в този момент);
- да са украински граждани или пребиваващи лица, включително граждани на ЕС или на трети държави, които са пребивавали постоянно в Украйна преди 24 февруари 2022 г.; и
- да са пристигнали в ЕС малко преди или след 24 февруари 2022 г.

Когато посочват различни групи респонденти, направете справка в приложението „Извадка по проучването“ за техния относителен дял в общата извадка.

Изследователската мрежа Franet на Агенцията спомогна за популяризирането на проучването, за да се гарантира висок процент на участие и представителство на различни слоеве от целевата група. Тя използва различни канали, за да информира потенциалните участници за проучването и да насърчи участието. Те включваха социални мрежи и други онлайн и офлайн канали (напр. банери на уебсайтовете на съответните организации и плакати в офисите на неправителствени организации и в църкви). Офлайн каналите бяха използвани за трудно достижими групи от целевата популация (напр. възрастни хора).

Отворените онлайн проучвания не могат да бъдат изцяло представителни за целевата група. FRA предприе няколко стъпки, за да направи проучването възможно най-представително. Например тя опита да достигне до възможно най-много хора, разселени от Украйна. Целта беше да се отчете тяхното многообразие (по отношение на възраст, пол, религия, сексуална ориентация и цвят на кожата), като същевременно се вземе предвид, че по-голямата част от хората, избягали от Украйна, са жени и деца.

Констатациите се основават на претеглени данни, които отчитат разликите в прогнозната численост на целевата група във всяка държава по проучването, включително по отношение на пола и възрастта. Оценките за числеността на целевата група са направени въз основа на статистически данни от държавите, включени в проучването¹.

Докладът включва избрани ключови резултати. Те показват какво са направили държавите от ЕС за прилагане на избрани разпоредби на Директивата за временна закрила в светлината на безпрецедентната ситуация и преживяванията на хората, бягащи от конфликта в Украйна.

Адаптиране на въпросите за проучването за деца

Децата на възраст 12–17 години получиха по-кратка, съобразена с възрастта си версия на въпросника за възрастни с няколко специфични за деца въпроса. Децата на възраст между 16 и 17 години получиха съответни въпроси от въпросника за възрастни.

Децата на възраст 12–15 години можеха да участват само ако родител или законен настойник е дал съгласието си и е препратил на детето връзката към въпросника за деца. Поради това извадката с деца на възраст от 12 до 15 години е сравнително малка. Тя може да не обхваща цялото разнообразие от ситуации, пред които са изправени децата, бягащи от войната в Украйна.

Въпросниците приканват респондентите да добавят лични коментари или бележки относно преживяванията си в края. В доклада са цитирани някои от тях за илюстрация на резултатите.

В доклада са включени специфични възрастови групи. Това са малки деца (12–15 г.), деца (12–17 г.), респонденти на възраст 16+ г., възрастни (18+ г.) и деца и възрастни (12+ г.). Ако не е посочена възрастова група, резултатите се отнасят до цялата извадка (всички на възраст 12+ г.).

Резултатите са разпределени по социално-демографски характеристики. Тези характеристики включват например държава на пребиваване, пол, възраст, ограничения в ежедневните дейности и статут на самоопределящо се малцинство (като евреи, ЛГБТИ или малцинство от гледна точка на цвят на кожата, етнически произход или религия², доколкото размерът на извадките позволява това). Заслужаващите внимание различия между групите в това отношение са посочени в доклада.

Що се отнася до определянето на пола, респондентите имаха възможност да изберат от опциите „като жена“, „като мъж“ или „по друг начин“ на въпроса как биха се описали. Извадката от респонденти, които са избрали „по друг начин“, не е достатъчна за анализ.

Мнозинството от респондентите са жени на възраст от 18 до 64 години (87 %). Мъжете на тази възраст представляват едва 8 % от респондентите. Извадката включва и деца на възраст между 12 и 17 години (2 %) и респонденти на възраст над 65 години (3 %).

Настоящият доклад не включва отделни резултати за непридружени малолетни или непълнолетни лица. Само малък брой (8) участва в проучването, поради което заключения не могат да бъдат направени.

За повече подробности вж. раздел „Извадка по проучването“.

Бележки

- ¹ Изпълнителите на Franet събират статистически данни на национално равнище. Референтните показатели на извадката са изчислени като среднопретеглени стойности на събраните прогнози за целевата група. Претеглените стойности са определени за оценките на целевата група въз основа на това колко скорошни са и тяхната прогнозна точност.
- ² Тази категория обхваща респонденти, които се определят като „мюсюлмани“, „от азиатски произход (напр. от Виетнам, Китай, Индия)“, „роми“ или „тъмнокожи или от африкански произход“.

1

ПРИСТИГАНЕ В ЕС — ХУМАНИТАРНА ПОМОЩ И ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ

- ★ Влизането в ЕС е относително лесно за по-голямата част от респондентите.
- ★ Предоставената информация относно правата и услугите, налични съгласно Директивата за временната закрила, е изцяло или отчасти достатъчна за по-голямата част от респондентите.

„Изминахме 4000 километра, пътят беше ужасен, купчини счупено оборудване, огромни масови гробове. Имаше много контролни пунктове, изградени от окупаторите. Те ни проверяваха и се отнасяха много неуважително. Бях бременна в шестия месец и беше много трудно и страшно, но беше дори още по-страшно да остана там, в мазетата под обстрел. Успокоих се едва след пристигането в Европа. Родих дъщеря си и планирам да остана тук, тъй като няма къде да се върна.“

(Словакия, жена, 30 г.)

1.1. КОНТЕКСТ

Четири държави от ЕС — Унгария, Полша, Румъния и Словакия — имат обща сухопътна граница с Украйна. Всички те предоставят на бягащите от войната лица достъп до техните територии още от самото начало на инвазията.

От 2017 г.¹ украински граждани с електронни паспорти могат да влизат без виза в държави от ЕС и извън Шенген. Предоставена им е възможност да останат за срок до 90 дни в рамките на всеки период от 180 дни. Всички останали, включително граждани на трети държави и лица без гражданство, могат да влязат по силата на клаузата за хуманитарно изключение от Кодекса на шенгенските граници (член 6, параграф 5)².

1.2. ВЛИЗАНЕ В ЕС

В рамките на проучването респондентите биват питани относно проблемите, които срещат при влизането си в ЕС. Сред тях са дългото чакане на границата, лошото отношение на граничните служители, конфискацията на имущество и други проблеми.

Повече от половината от респондентите на възраст 16+ години, бягащи от конфликта в Украйна (57 %), не срещат проблеми. Най-често срещаният проблем за респондентите е дългото чакане на границите (40 %).

Не са установени забележими различия между жените и мъжете. Все пак повече респонденти, идентифицирали се като малцинство по отношение на цвят на кожата, етнически произход или религия, посочват, че граничните служители не се отнасят с тях добре (11 %), в сравнение с респондентите, които не се идентифицират като такива (3 %).

Хората, бягащи от Украйна, често са се разделили със семействата си или с членове на семействата си.

На украински граждани от мъжки пол на възраст 18–60 години, е забранено да пътуват в чужбина, освен ако не отговарят на условията за изключение. Изключение се прилага например за лицата, отглеждащи три или повече деца под 18-годишна възраст, които сами отглеждат дете или деца под 18-годишна възраст, лицата, които заминават за друга държава с цел дългосрочно пребиваване и т.н.

В резултат на това около половината от възрастните респонденти от женски пол, които имат брак или живеят с партньор на семейни начала (54 %), заявяват, че партньорите им са останали в Украйна. Тази цифра е около четири пъти по-ниска за семейни или живеещи на семейни начала възрастни респонденти от мъжки пол (14 %). От всички пълнолетни респонденти 5 % имат дете на възраст под 18 години, а 15 % имат дете на възраст над 18 години, което е останало в Украйна.

„Стояхме на украинската граница 13 часа, в студа, с деца! Останахме през цялата нощ! Имаше много хора на опашката с малки деца, които плачеха! Имаше и възрастни хора ... Нямахме къде да се скрием от студа ... Трябваше да запалим огън, за да се стоплим. Все още не разбирам защо нещата се случват по този начин!!! Заедно с децата ми често си спомняме за този февруарски ужас!!! Много съм благодарна на нашите полски братя, които ни посрещнаха със съчувствие още на границата. Те разбираха всичко, всичко, през което бяхме преминали, и направиха всичко по силите си, за да ни помогнат! Бяха ни подготвили топли храни и напитки, продукти за лична хигиена, дори имаше храна за кучето. Всички процедури, свързани с преминаването на границата в Полша, бяха улеснени във възможно най-голяма степен и всичко се правеше доста бързо! Качиха ни в автобуси с отопление, където можехме да се стоплим малко преди пътуването до следващия временен бежански лагер. Където и да отидехме, с нас се отнасяха с уважение, съчувствие и с желание да ни помогнат!“
(Полша, жена, 42 г.)

Правен ъгъл

Кодекс на шенгенските граници*

Член 6, параграф 5 – Условия за влизане на граждани на трети страни

„в) държава членка може да разреши влизане на граждани на трети страни, които не отговарят на едно или повече условия по параграф 1, по хуманитарни причини или такива, свързани с национален интерес, или поради международни задължения. Когато името на гражданина на трета страна попада в обхвата на параграф 1, буква г), държавата членка, която разрешава влизането му на своя територия, уведомява за това останалите държави членки.“

Член 7 – Извършване на гранични проверки

„1. При изпълнението на своите задължения граничните служители изцяло зачитат човешкото достойнство, по-специално в случаите, свързани с уязвими лица.

[...]

2. При извършване на гранични проверки граничните служители не дискриминират лицата на основание пол, раса или етнически произход, религия или вероизповедание, увреждания, възраст или сексуална ориентация.“

* Регламент (ЕС) 2016/399 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 г. относно Кодекс на Съюза за режима на движение на лица през границите, ОВ L 77, 2016 г. (Кодекс на шенгенските граници)

„Искам да изкажа огромни благодарности на всички хора, които срещнахме по пътя, за тяхната помощ.“
(Словакия, жена, 27 г.)

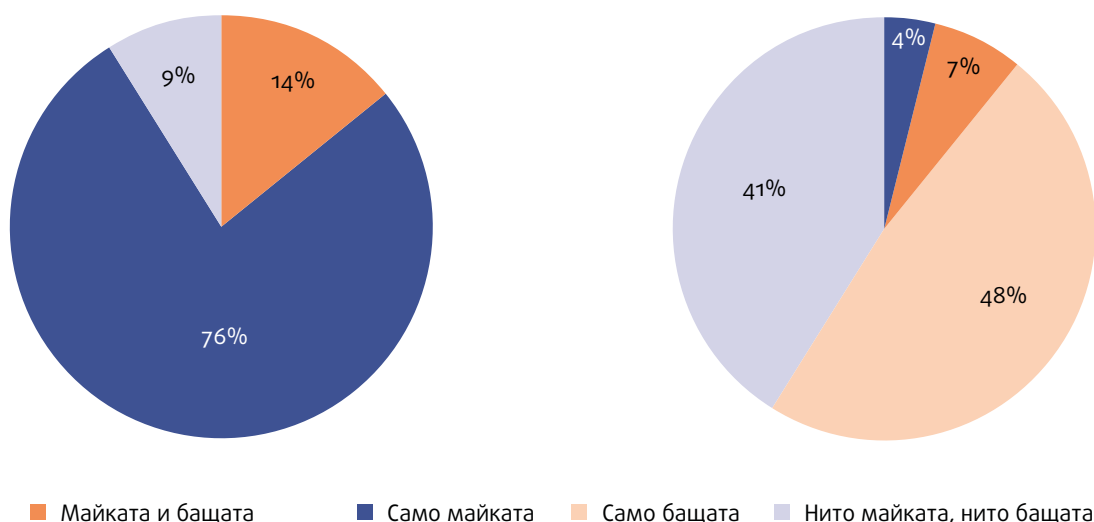
1.3. ДЕЦА, БЯГАЩИ ОТ УКРАЙНА

Повечето от децата, участващи в проучването, бягат от Украйна само с майка си (76 %). Само едно от всеки седем деца (14 %) бяга с двамата си родители. Почти едно на всеки 10 деца (9 %) бяга с хора, различни от родителите си.

В проучването също така се пита за други членове на семейството, които са избягали с децата и/или техните родители. Почти половината от децата, участващи в проучването, бягат със своите братя и сестри (49 %). Едно на всеки шест деца (16 %) е със своите баба и дядо. Едно на всеки осем деца (12 %) е с други роднини.

Повече от половината от децата респонденти посочват, че бащите им все още се намират в Украйна (55 %). Делът на децата, чиито майки все още са в Украйна, е значително по-нисък (12 %).

ФИГУРА 2: С КОГО СА ИЗБЯГАЛИ ДЕЦАТА ОТ УКРАЙНА (ВЛЯВО)^{a,b,c} И РОДИТЕЛИТЕ НА ДЕЦАТА СА ОСТАНАЛИ В УКРАЙНА (ВДЯСНО)^{a,d}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

Забележки:

- ^a Данните са от всички респонденти на възраст 12–17 години, ЕС-10 (n = 324); претеглени резултати.
- ^b Фигурата не включва категорията отговор „Само бащата“ поради липса на случаи.
- ^c Въпросът е „С кого избягахте от Украйна?“ (FamFlee).
- ^d Въпросът е „Изберете от списъка по-долу всички членове на Вашето семейство, които все още се намират в Украйна.“ (FamLeftUA).

1.4. ИНФОРМАЦИЯ ОТНОСНО ПРАВАТА И ПОМОЩИТЕ

Националните органи са длъжни да предоставят точна и достъпна информация относно временната закрила и помощите, на които тя дава право. Това произтича от правото на добра администрация, което е общ принцип на правото на ЕС.

Правен ъгъл

Директива за временната закрила

Член 9

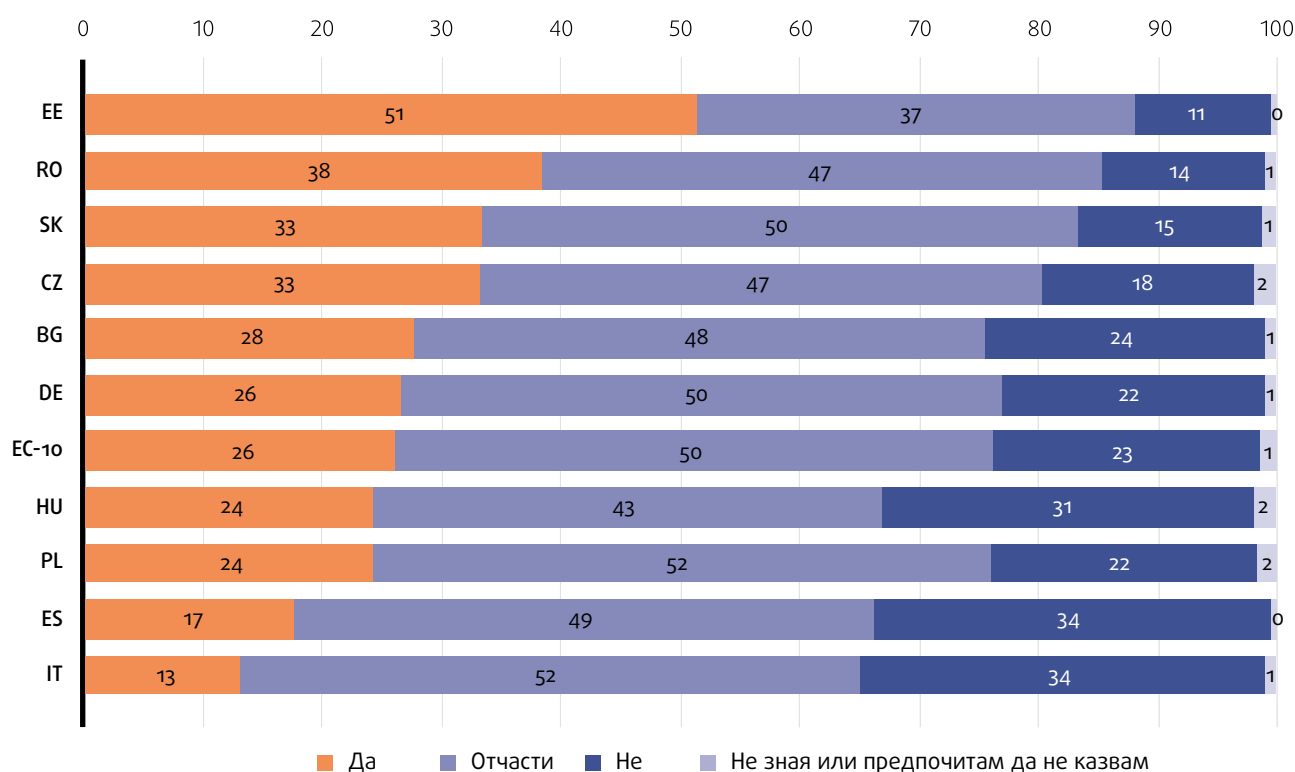
„Държавите членки предоставят на лицата, ползващи се с временна закрила, документ на език, който би могъл да бъде разбран от тях, в който отнасящите се до тях разпоредби за временна закрила да бъдат ясно посочени.“

Всички възрастни респонденти са запитани за информацията, която са получили относно правата и помощите, на които имат право, на език, който разбират.

Средно около един на всеки четирима респонденти (26 %) заявява, че е получил достатъчно информация на език, който разбира. Половината от респондентите (50 %) заявяват, че информацията, която са получили, е отчасти достатъчна. Почти един на всеки четирима (23 %) обаче заявява, че не е получил достатъчно информация (фигура 3). Този дял е по-голям сред респондентите, определящи се като малцинство по отношение на расовия или етнически произход (33 %) или като евреи (31 %).

„Самотата и неразбирането са най-големият проблем в чужбина!!!! Научих цялата информация от чатове в каналите на Telegram! Никой не ми каза нищо и не ме покани никъде, когато кандидатствах. Търсих всичко сама. Срещи с украинци, психологическа помощ и др., всичко в социалните мрежи от бежанци като мен.“
(Испания, жена, 43 г.)

ФИГУРА 3: ПРЕДОСТАВЕНА ДОСТАТЪЧНО ИНФОРМАЦИЯ ОТНОСНО ПРАВАТА И ПОМОЩТЕ НА ЕЗИК, КОЙТО РЕСПОНДЕНТИТЕ РАЗБИРАТ, ПО ДЪРЖАВИ (%)^{а,б}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

Всички респонденти, деца и възрастни, са запитани колко добре познават правата си и услугите, на които имат право в приемащата държава.

Респондентите са най-слабо запознати с услугите за психологическа помощ. Около една трета не знаят за тези услуги (33 %). Значително по-малко на брой респонденти не са наясно с други услуги и права, за които са зададени въпроси в проучването. Те включват например здравни грижи, настаняване, образование в приемащата държава, трудова заетост и помощ за изучаване на езика на приемащата държава (таблица 1).

Повече от половината от респондентите считат, че знаят до известна степен за услугите, осигуряващи помощ за изучаване на езика на приемащата държава (61 %), услугите за настаняване (59 %), услугите за образование в приемащата държава (58 %), услугите за осигуряване на трудова заетост (56 %) или здравните услуги (55 %). Повече от половината от децата (53 %) смятат, че имат известна или достатъчна информация за дейностите в свободното време, спорта и т.н.

Забележки:

- ^а Данните са от всички респонденти на възраст 18+ години (n = 14 361); претеглени резултати.
- ^б Въпросът е „Получихте ли достатъчно информация относно правата и ползите, на които имате право като лице, бягащо от войната в Украйна, на език, който разбирате?“ (SURPR3).

ТАБЛИЦА 1: ДЯЛ ОТ РЕСПОНДЕНТИТЕ, КОИТО ИЗОБЩО НЕ СА ЗАПОЗНАТИ С ПРАВАТА СИ И УСЛУГИТЕ, ДОСТЪПНИ ЗА ТЯХ, ПО ДЪРЖАВА И ВИДОВЕ УСЛУГИ (%)^{a,b,c}

Право/услуга	ЕС-10	BG	CZ	DE	EE	ES	HU	IT	PL	RO	SK
Услуги за психологическа помощ	33	38	31	41	13	43	31	44	26	19	19
Медицински грижи	12	16	9	10	8	8	20	11	14	11	15
Настаняване	12	9	13	8	8	17	21	23	13	2	5
Образование в приемащата държава	10	12	8	11	6	16	22	18	9	7	7
Трудова заетост	10	11	8	12	3	19	11	17	8	11	6
Помощ за изучаване на езика на приемащата държава	8	15	9	5	6	10	26	14	7	12	9

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

Забележки:

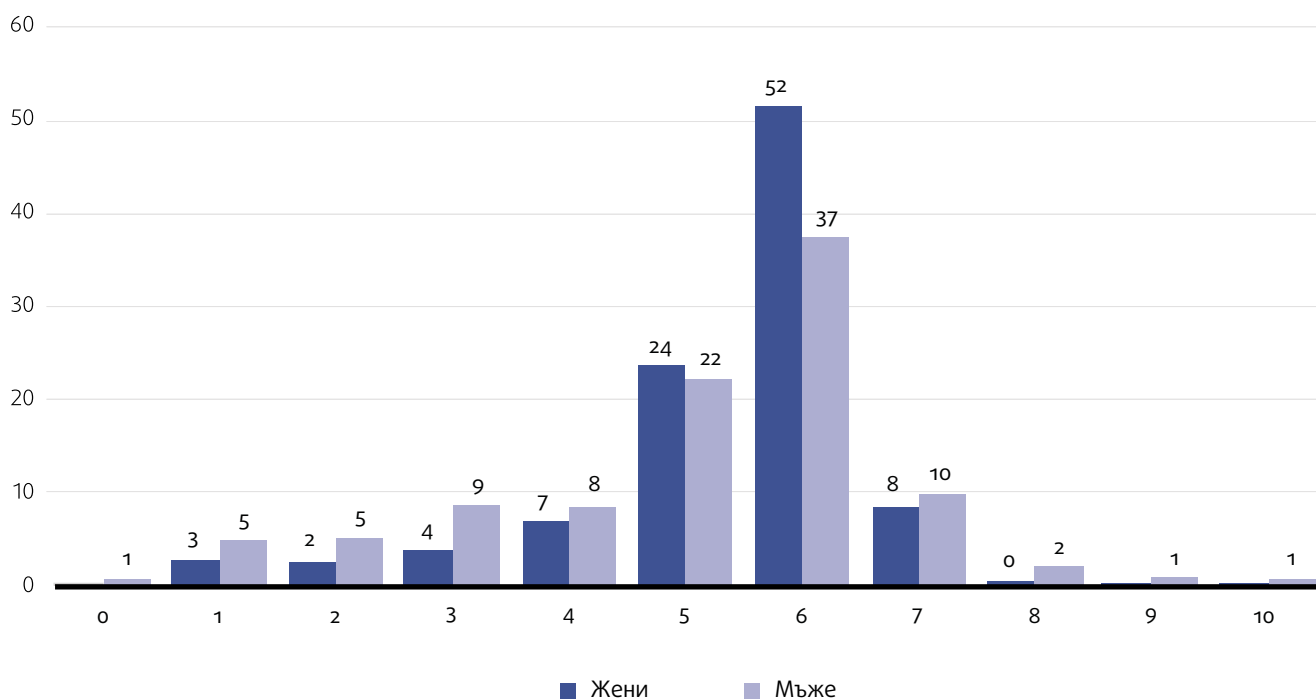
- ^a Данните са от всички респонденти на възраст 12+ години (от горния ред надолу: n = 14 361; n = 14 685; n = 14 685; n = 14 685; n = 14 685; n = 14 361; n = 14 685); претеглени резултати.
- ^b Въпросът е „До каква степен сте наясно с правата си и услугите, на които имате право, в държавата, в която се намирате в момента?“ (InfoRec). Въпросът е със следните категории отговори: „Изобщо“, „Съвсем малко“, „Донякъде“, „Доста“ и „Не знам“. Дяловете, представени в таблицата, се отнасят само за категорията отговор „Изобщо“.
- ^c Само на респондентите на възраст под 18 години са зададени подвъпроси „Образование на украински език в държавата, в която се намирате в момента“ и „Дейности в свободното време, спорт и др.“. Тази таблица не включва тези въпроси поради недостатъчен размер на извадката на равнище държава.

1.5. ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ПРЕСТОЯ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА

По време на проучването повечето респонденти на възраст 16+ години пребивават в приемащата държава в продължение на 5–6 месеца. Това подсказва, че повечето от тях са напуснали Украйна в първите дни от конфликта (фигура 4).

ФИГУРА 4: ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ПРЕСТОЯ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА В МЕСЕЦИ, ПО ПОЛ (%)^{a,b,c}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

▲
Забележки:

- ^a Данните са от всички респонденти на възраст 16+ години, ЕС-10 (n = 14 467); претеглени резултати.
- ^b Въпросът е „От началото на войната през февруари 2022 г. колко месеца пребивавате в държавата, в която се намирате в момента?“ (EntCountry).
- ^c Като се има предвид периодът на събиране на данни, няколко месеца от престоя са преди войната.

Бележки

- 1 Европейска комисия (2017 г.), **Европейската комисия приветства приемането от Съвета на мерки за либерализиране на визовия режим за гражданите на Украйна**, изявление, ИЗЯВЛЕНИЕ/17/1270, 11 май 2017 г.
- 2 FRA (2022 г.), ***The Russian war of aggression against Ukraine – The broad fundamental rights impact in the EU – Bulletin 2*** (Руската агресивна война срещу Украйна – широкият ефект върху основните права в ЕС – бюлетин 2). Люксембург, Служба за публикации на Европейския съюз, стр. 14.

2

УСТАНОВЯВАНЕ В ЕС – ПРЕБИВАВАНЕ И ПРАВЕН СТАТУТ

- ★ Почти всички респонденти са подали молба за временна закрила. Около една трета са подали молба за убежище. Тези цифри се различават значително в отделните държави членки.
- ★ Около един от всеки трима респонденти иска да се върне в Украйна в дългосрочен план. Подобен брой лица искат да останат в приемащата държава. Почти един на всеки четирима респонденти не е взел решение.

„Семейството ми е благодарно на Европейския съюз за предоставянето на убежище. Срещнахме добри хора в различни европейски държави и получихме писма за подкрепа от нашите европейски приятели. В Германия ни помагат много. И отношението към нас е добро.“

(Германия, жена, 43 г.)

Правен ъгъл

Директива за временната закрила

Член 17

„1. Лицата, които се ползват с временна закрила, трябва да имат възможност да подадат молба за предоставяне на убежище по всяко време.“

Член 19

„1. Държавите членки могат да предвидят, че статутът на ползващия се с временна закрила не би могъл да се съчетава едновременно с този на кандидатстващия за статут на бежанец, докато трае разглеждането на молбата.“

2.1. КОНТЕКСТ

Конфликтът в Украйна принуди милиони хора да напуснат домовете си и да потърсят спасение на друго място. Към 29 ноември 2022 г. ЕС докладва за 4 776 606 регистрации за временна закрила¹.

Лицата, на които е предоставена временна закрила, получават разрешение за пребиваване със срок на валидност от една година. Временната закрила може да бъде удължена до три години. През октомври 2022 г. ЕС реши да удължи временната закрила до март 2024 г.²

На лицата, ползващи се от временна закрила, се предоставя широк набор от права и помощи. Те включват достъп до трудова заетост, настаняване или жилище, социални помощи и медицински грижи. Децата имат достъп до образование и семействата имат право да се събират. Ползващите се от временна закрила имат достъп и до банкови услуги и могат да пътуват в рамките на ЕС за 90 дни в рамките на 180-дневен период³.

В рамките на проучването респондентите са питани дали са се регистрирали за **временна закрила** в държавата, в която се намират в момента. Друг от въпросите е дали са подали молба за **убежище** след пристигането си в държавата, в която се намират в момента. Респондентите са запитани и относно тяхното гражданство: Украинско, руско, гражданство на държава от ЕС, друго гражданство или липса на гражданство.

Почти всички респонденти в проучването (91 %) на възраст 16+ години, които нямат гражданство на ЕС, заявяват, че са подали молба за временна закрила в приемащата държава (**фигура 5**). Респондентите, които се идентифицират като малцинство по отношение на расовия или етническия си произход, са по-малко склонни да подадат молба за временна закрила, в сравнение тези, които не са се идентифицирали по този начин (76 % спрямо 92 %).

2.2. МОЛБИ ЗА ВРЕМЕННА ЗАКРИЛА И ПРЕДОСТАВЯНЕ НА УБЕЖИЩЕ

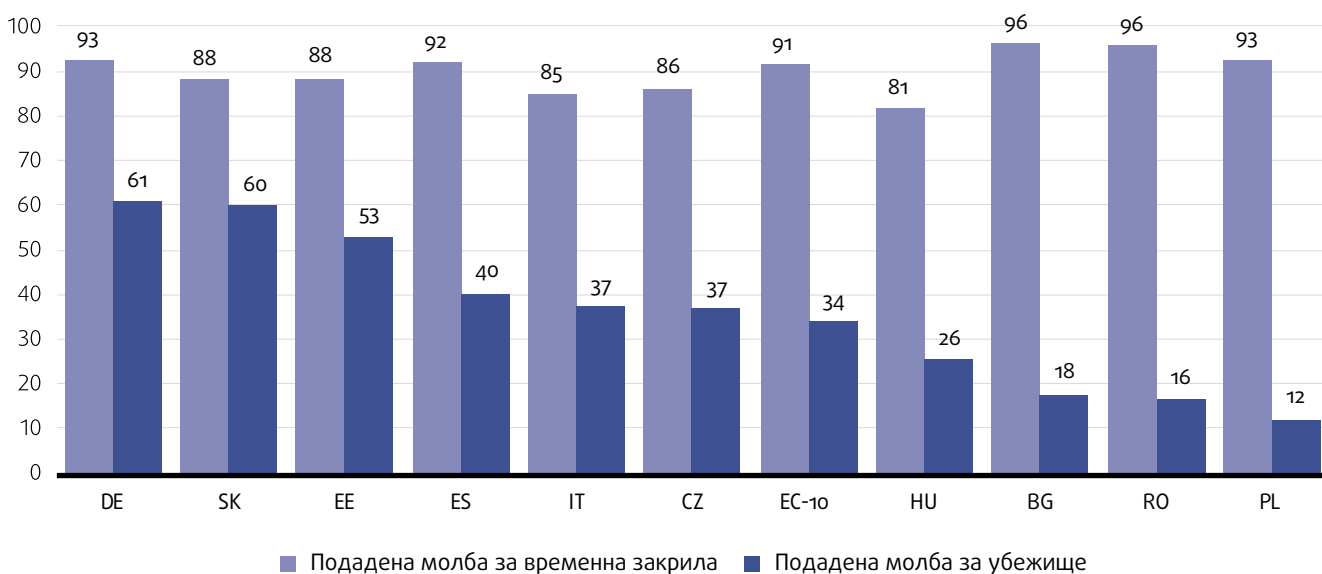
Лицата, на които е предоставена временна закрила, трябва да имат право да подадат молба за предоставяне на убежище, ако желаят.

Статутът на бежанец предоставя много сходен набор от права с тези на временната закрила. Основната разлика е, че не всички права стават достъпни за дадено лице от момента на подаване на молбата за получаване на статут на бежанец. Например търсещите убежище лица нямат достъп до трудова заетост по време на разглеждането на молбите им. Временната закрила и убежището се различават и по сроковете си на валидност, възможността за свободно движение в рамките на ЕС, оценката на индивидуалните обстоятелства и административната процедура за получаването им.

Ако не бъде предоставено убежище, кандидатите могат да се ползват от временна закрила до края на периода на закрила (член 19 от Директивата за временната закрила).

Около една трета от респондентите (34 %) са подали молба за убежище (фигура 5). Делът на хората, подали молби за убежище, се различава значително в отделните обхванати от проучването държави. Той варира от 12 % в Полша до 61 % в Германия. Не са наблюдавани забележими разлики по отношение на пола, възрастта или статута на малцинство.

ФИГУРА 5: ДЯЛ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ, ПОДАЛИ МОЛБА ЗА ВРЕМЕННА ЗАКРИЛА^{a,b} И УБЕЖИЩЕ^{c,d} В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА, ПО ДЪРЖАВИ (%)

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

Забележки:

^a Данните за временната закрила са от всички респонденти на възраст 16+ години, които нямат гражданство на държава от ЕС (n = 14 445); претеглени резултати.

^b Въпросът е „Подавали ли сте молба за „временна закрила“ в държавата, в която се намирате в момента?“ (SURPR1). На респондентите в Полша е зададен въпросът „Регистрирали ли сте се за PESEL/„временна закрила“ в държавата, в която се намирате в момента?“ Въпросът е променен, за да се отрази специфичната ситуация в Полша по отношение на регистрацията за временна закрила. PESEL е универсалната електронна система за регистрация на населението (Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności).

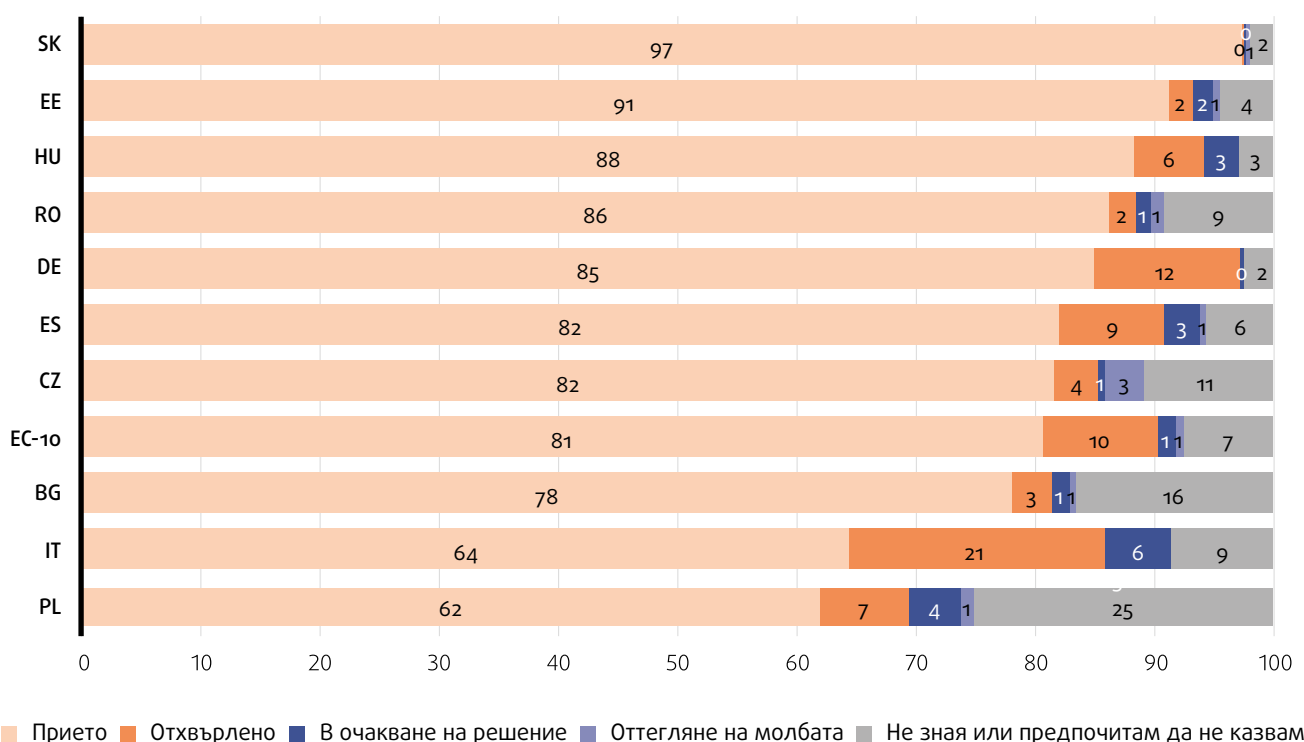
^c Данните за убежище са от всички респонденти на възраст 18+ години (n = 14 361); претеглени резултати.

^d Въпросът е „Откакто пристигнахте в държавата, в която се намирате, подавали ли сте молба за убежище?“ (AsyApI).

Респондентите са запитани и за резултата от подадената молба. Молбите за предоставяне на убежище на четири от пет (81 %) възрастни респонденти са приети (фигура 6). Един от 10 (10 %) респонденти все още очаква решение.

Едва 1 % от респондентите във всички включени в проучването държави заявяват, че молбата им за предоставяне на убежище е отхвърлена. Италия (6 %) и Полша (4 %) са с най-висок процент на отхвърляне. Италия е и с най-голям дял от респондентите, които все още очакват решение (21 %), следвана от Германия (12 %).

ФИГУРА 6: РЕЗУЛТАТИ ОТ МОЛБИТЕ ЗА УБЕЖИЩЕ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ (%)^{a,b}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

Забележки:

- ^a Данните са от всички респонденти на възраст 18+ години, които са кандидатствали за убежище (n = 4666); претеглени резултати.
- ^b Въпросът е „Какъв е резултатът от подаването на молба за предоставяне на убежище?“ (AsyOut).

2.3. БЪДЕЩИТЕ ПЛАНОВЕ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ

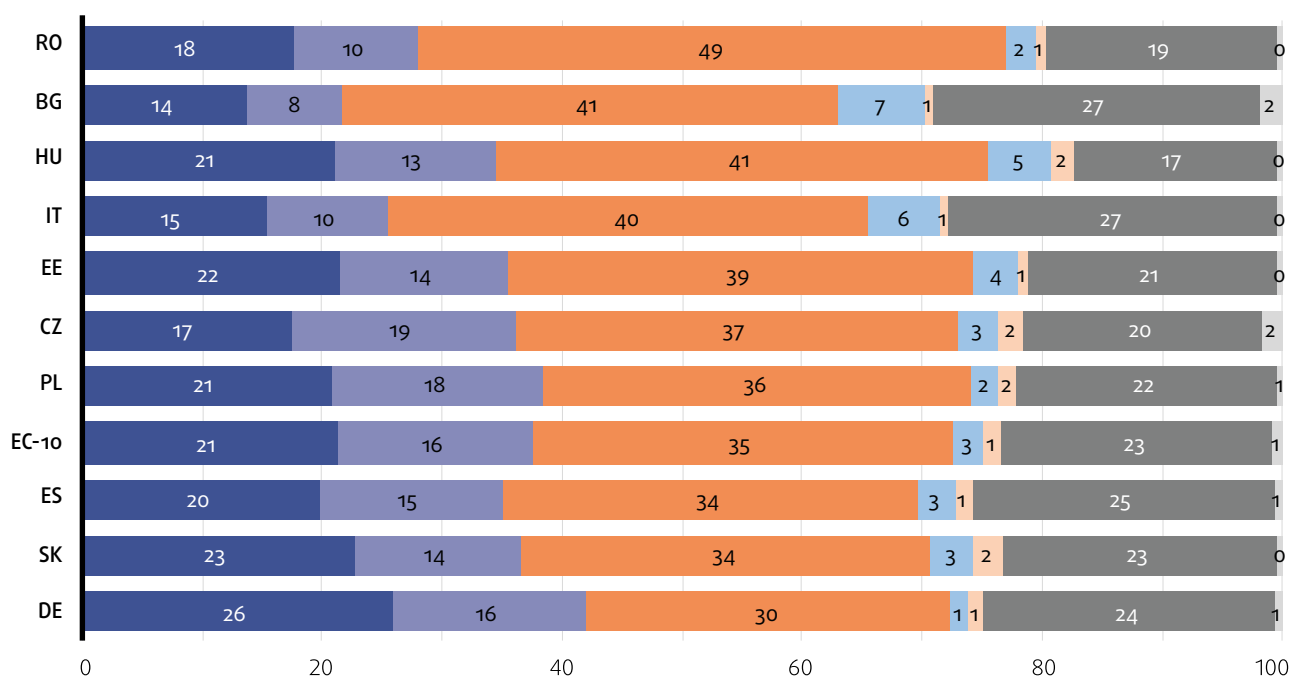
В проучването се питат респондентите на възраст 16+ години и за бъдещите им планове (фигура 7). Делът на тези, които искат да се върнат в Украйна (35 %), е близък до дела на тези, които искат да останат в приемащата държава (38 %). Почти един от всеки четирима респонденти (23 %) все още не знае какво иска да прави. Около 4 % планират да се преместят на друго място.

Значително повече мъже (45 %), отколкото жени (35 %) планират да останат в приемащата държава.

Сред респондентите с етнически малцинствен произход повече от половината от респондентите (52 %) планират да останат в приемащата държава. Делът на респондентите без етнически малцинствен произход, които планират да останат в държавата, възлиза на 37 %. Сред тези, които се самоопределят като ЛГБТ, 44 % планират да останат в приемащата държава, в сравнение с 37 % сред тези, които не го планират.

„Независимо колко добре е в държавата, в която се намирам, сърцето и душата ми искат да се върна у дома, толкова много, че съм готова да се върна въпреки войната и стрелбите. Не мислех, че емоционално ще бъде толкова трудно, въпреки че местните правят много, за да ни помогнат, и това ми харесва, но мислите ми са само за дома и съпруга ми.“
(Естония, жена, 34 г.)

ФИГУРА 7: ДЪЛГОСРОЧНИ ПЛАНОВЕ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ ПО ПРОУЧВАНЕТО, ПО ДЪРЖАВИ (%)^{а,б}

■ Оставане в приемащата държава
 ■ Оставане и редовни пътувания до Украйна
 ■ Връщане в Украйна
 ■ Преместване в друга държава от ЕС
 ■ Преместване извън ЕС
 ■ Все още не знам
 ■ Предпочитам да не отговарям

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

▲
Забележки:

^а Данните са от всички респонденти на възраст 16+ години (n = 14 504); претеглени резултати.

^б Въпросът е „В дългосрочен план планирате ли да останете в държавата, в която се намирате в момента?“ (FutPI).

Бележки

- ¹ Вж. страницата на [Оперативния портал за данни на върховния комисар на ООН за бежанците относно положението с бежанците от Украйна](#).
- ² Вж. уебстраницата на Съвета на Европейския съюз за основните резултати от [заседанието на Съвета по правосъдие и вътрешни работи от 13—14 октомври 2022 г.](#)
- ³ FRA (2022 г.), *The war in Ukraine – Fundamental rights implications within the EU: Bulletin 1* (Войната в Украйна — последици за основните права в ЕС — бюлетин 1), Люксембург, Служба за публикации.

3

ЖИЛИЩНО НАСТАНЯВАНЕ

- ★ Почти шест от всеки 10 респонденти са в частен апартамент или къща по време на проучването. Повече от половината от тях плащат изцяло или частично за жилището си.
- ★ Най-често срещаните проблеми с настаняването са липсата на уединение и споделянето на кухня или баня с непознати лица.
- ★ Повечето възрастни респонденти живеят с деца на издръжка. Често те са в жилище без тихо или отделно помещение, в което децата могат да учат.
- ★ По-малко от един на всеки петима респонденти на възраст под 18 години живеят с двамата си родители в приемащата държава.

Правен ъгъл

Директива за временната закрила

Член 13

„1. Държавите членки гарантират, че лицата, ползващи се с временна закрила, имат достъп до подходящо настаняване или ако това е необходимо, получават средства за намиране на настаняване.“

„Първите 5 месеца от престоя ми бяха в апартамента на приемното семейство. Бяхме седем души в тристаен апартамент. Беше наистина трудно. Имам малко дете. На 2 години. Трябваше да се справям с абсолютно всички неща от домакинството заедно с моето дете. Независимо дали на опашката в службата по миграция, попълването на документи, ходенето по лекари, пазаруването, търсенето на апартамент или купуването и внасянето на мебели. Не мога да посещавам езикови курсове, защото няма кой да остане с детето ми.“

(Германия, жена, 35 г.)

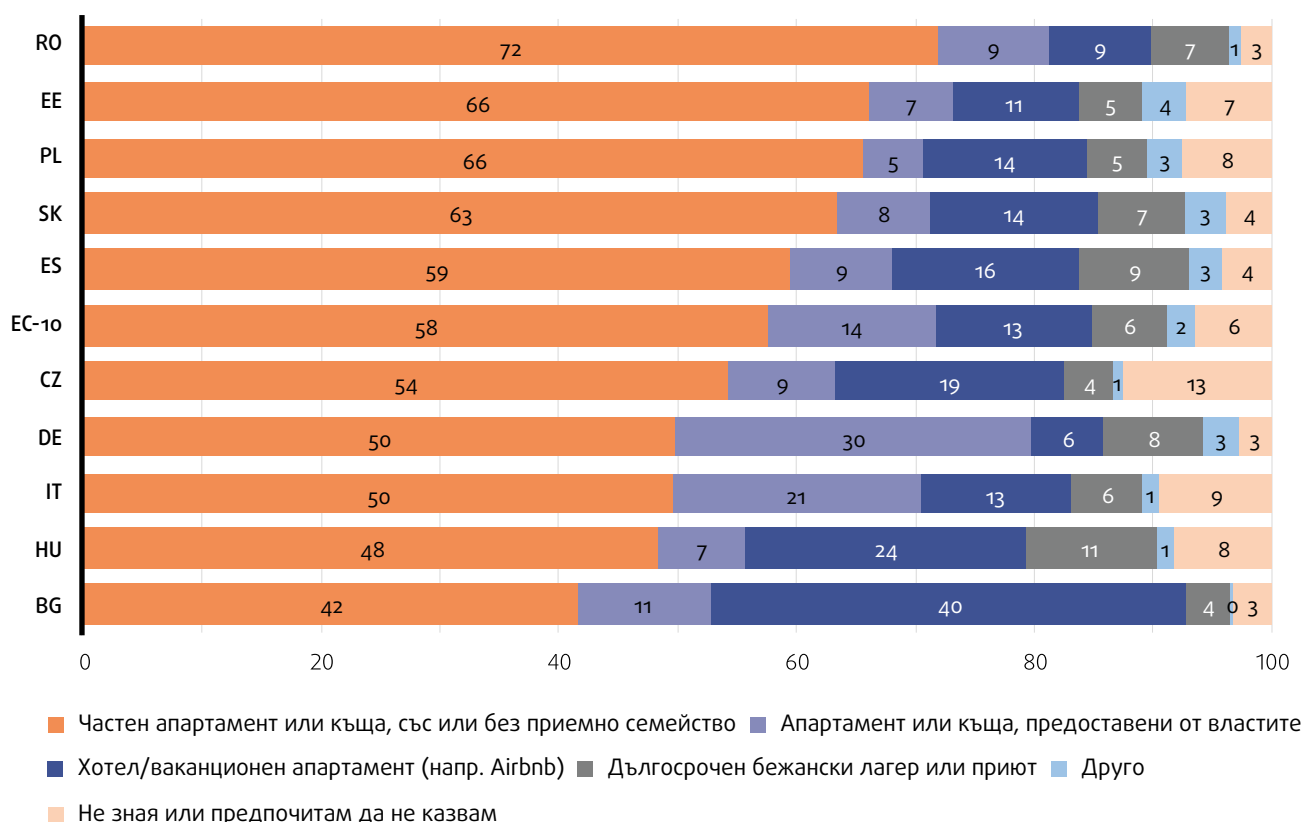
3.1. ВИД НА МЯСТОТО ЗА НАСТАНЯВАНЕ

Хартата на основните права на Европейския съюз (Хартата) (член 34, параграф 3) защитава правото на социална помощ и на помощ за жилище. Целта на тази разпоредба е да се осигури достойно съществуване на всички лица, които не разполагат с достатъчно средства.

Съобщението на Европейската комисия от март 2022 г. подчертава необходимостта държавите членки да включат по-трайни решения в жилищните си политики с по-голям обхват. То отбелязва наличието на европейски структурни и инвестиционни фондове в подкрепа на жилищното настаняване и услугите в общността¹.

В проучването респондентите на възраст 16+ години са запитани в какъв вид жилище пребивават в момента. Средно повече от половината (58 %) са в частни апартаменти или къщи (**фигура 8**). Много респонденти в България (40 %), Унгария (24 %) и Чехия (18 %) са в хотели или ваканционни апартаменти. В Германия и Италия подобен дял от респондентите живеят в жилища, предоставени от властите (съответно 30 % и 21 %). Респондентите с деца е по-вероятно да живеят в частни апартаменти или къщи, отколкото тези без деца (60 % спрямо 54 %).

ФИГУРА 8: ТИП НАСТАНЯВАНЕ, ПО ДЪРЖАВИ (%)^{a,b}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

Респондентите са запитани дали плащат изцяло или частично разходите за наем и/или комунални услуги. На лицата, които пребивават в дългосрочни бежански лагери или приюти, или на други неуточнени места за настаняване, не е зададен този въпрос.

Средно една трета от респондентите (35 %) не плащат наем (фигура 9). Процентът нараства до 49 % при респондентите на възраст над 65 години. Четирима от всеки 10 респонденти (38 %) заявяват, че плащат пълния размер на разходите (разходи за наем и/или комунални услуги).

Наблюдават се значителни различия между отделните държави. Повечето респонденти в Естония (65 %) и Полша (54 %) плащат изцяло за настаняването си. Повечето респонденти в Румъния (65 %), Италия (58 %) и Словакия (53 %) обаче не плащат за жилищно настаняване.

Почти един от всеки пет (18 %) възрастни респонденти, които са били запитани за плащане, посочва, че извършва домакинска работа или полага грижи за деца или възрастни хора в замяна на жилищно настаняване. Четирима от всеки пет (79 %) респонденти не извършват домакинска работа или не предоставят грижи в замяна на жилище, докато 3 % не знаят или предпочитат да не казват.

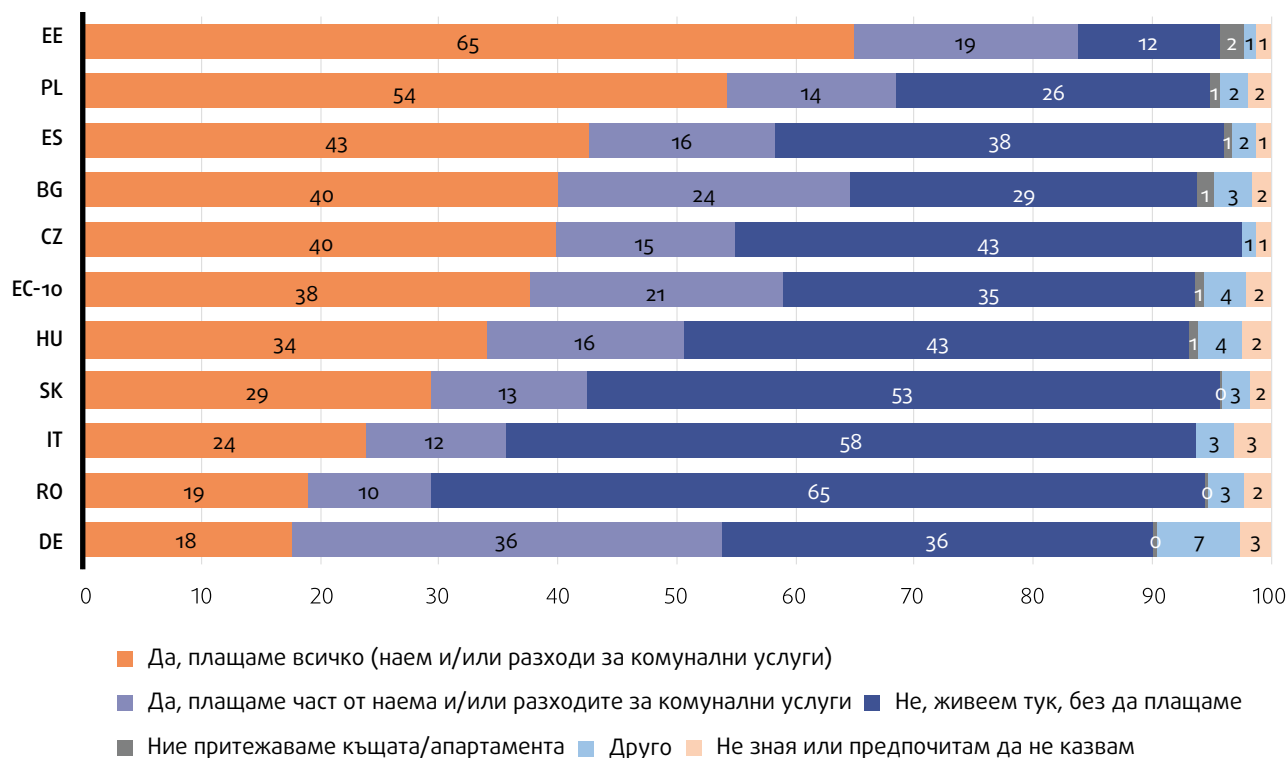
▲
Забележки:

^a Данните са от всички респонденти на възраст 16+ години (n = 14 504); претеглени резултати.

^b Въпросът е „В какъв тип настаняване пребивавате в момента?“ (АсТур). Категория „Други“ = „Краткосрочен приют/спортна зала/приеман център“ + „Неофициален приют (напр. палатка на железопътна гара и др.)“ + „Специален дом за непридружени малолетни или непълнолетни лица“.

„Нещо трябва да се направи с наемодателите, за да станат по-лоялни към украинците, за да имаме договори за наем на апартамент без минимален срок и без депозит, защото ако човек не може да намери жилище без депозит, е много трудно с наема, защото има минимален срок от шест месеца или година плюс депозита, но хората от Украйна не могат да планират в състояние на война, те не знаят кога ще се върнат у дома.“
(Румъния, жена, 32 г.)

ФИГУРА 9: ПЛАЩАНЕ ОТ РЕСПОНДЕНТИТЕ ЗА НАСТАНЯВАНЕ НА МЯСТОТО, КЪДЕТО СЕ НАМИРАТ В МОМЕНТА, ПО ДЪРЖАВИ (%)^{a,b}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

Забележки:

^a Данните са от всички респонденти на възраст 16+ години, които в момента са в „частен апартамент или къща“, „апартамент или къща, предоставени от властите“ или „хотел или ваканционен апартамент“ (n = 12 432); претеглени резултати.

^b Въпросът е „Плащате ли за настаняването си?“ (HLS02).

3.2. ЛИПСА НА УЕДИНЕНИЕ

Повечето респонденти във всички държави, включени в проучването, отбелязват липсата на уединение (36 %) и споделянето на кухня (28 %) или баня (24 %) с непознати лица като проблем с настаняването (таблица 2). Само 5 % заявяват, че не се чувстват в безопасност в жилището си, а 3 % не се чувстват в безопасност в квартала си.

ТАБЛИЦА 2: ПРОБЛЕМИ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ С ТЕКУЩОТО ИМ ЖИЛИЩЕ, ПО ДЪРЖАВИ (%)^{a,b}

Проблем	EC-10	BG	CZ	DE	EE	ES	HU	IT	PL	RO	SK
Липса на уединение	36	36	38	34	33	39	24	39	38	26	31
Необходимост от споделяне на кухня с непознати лица	28	17	33	26	18	27	24	32	29	12	27
Необходимост от споделяне на баня/тоалетна с непознати лица	24	12	27	22	17	23	22	22	26	9	19
Няма тихо/отделно помещение, където децата да учат	23	27	25	20	11	23	15	18	25	20	19
Твърде много шум	22	24	23	20	13	29	15	28	23	18	17
Не се разбирам с хората, с които споделям жилище	11	4	10	16	9	14	3	12	9	6	11
Твърде студено, течаш покрив, мухъл или влага	7	12	7	7	5	7	7	13	7	4	3
Не се чувствам в безопасност в моето жилище	5	4	5	6	3	5	3	8	4	3	4
Не се чувствам в безопасност в моя квартал	3	4	4	4	4	5	3	2	3	3	3

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

Забележки:

^a Данните са от всички респонденти на възраст 16+ години (n = 14 685); претеглени резултати.

^b Въпросът е „Къде живеете в момента, имате ли някой от следните проблеми?“ (AccProb). Респондентите могат да избират няколко отговора, така че общите стойности могат да преминават 100 %.

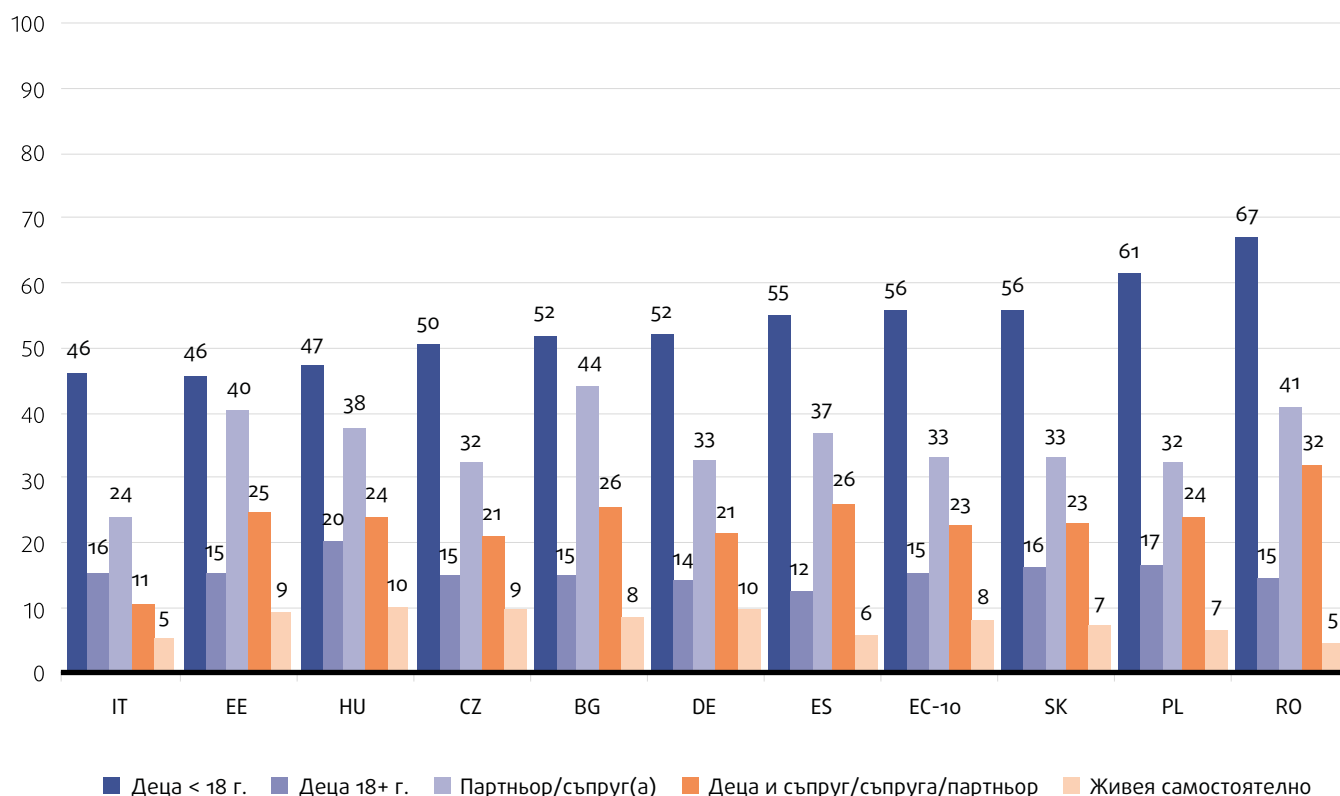
Почти една трета от респондентите на възраст над 65 години посочват като проблеми липсата на уединение (29 %) и необходимостта от споделяне на кухня (28 %) или баня/тоалетна (26 %) с непознати лица. Неразбирателството с хората, с които споделят жилището, представлява проблем за 26 % от респондентите, които се идентифицират като малцинство във връзка с расовия или етническия си произход. Това е проблем за 20 % от респондентите, идентифициращи се като ЛГБТ. Респондентите, идентифициращи се като ЛГБТ, също считат липсата на уединение (47 %) и твърде силния шум (33 %) за проблеми по-често, отколкото респондентите, които не се идентифицират като ЛГБТ.

Респондентите са попитани с кого споделят жилището си. Могат да избират няколко отговора, освен ако не живеят сами.

Две трети от възрастните респонденти (66 %) живеят с децата си или с децата на партньора си (независимо от възрастта), а 56 % – с деца на възраст под 18 години (фигура 10). Една трета от възрастните респонденти (33 %) живеят със своя партньор/съпруг/съпруга. По-малко от една четвърт от възрастните респонденти (23 %) живеят с деца и със своя партньор/съпруг/съпруга. Малък дял от респондентите живеят сами (8 %).

„Има големи проблеми с жилищното настаняване в Германия. Да живееш с непознати, които имат лоши навици. Не е възможно да се намери жилище. В бежанските центрове навсякъде има много буйни хора, които пият, пушат и слушат силна музика. Няма контрол, няма камери за видеонаблюдение и няма дежурни служители.“
(Германия, мъж, 23 г.)

ФИГУРА 10: ЛИЦА, НАСТАНЕНИ С РЕСПОНДЕНТИ НА ВЪЗРАСТ 18+ ГОДИНИ В ТЕКУЩОТО ИМ ЖИЛИЩЕ, ПО ДЪРЖАВИ (%)^{a,b}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

Забележки:

^a Данните са от всички респонденти на възраст 18+ години (n = 14 361); претеглени резултати.

^b Въпросът е „Кой живее с Вас в същото жилище в държавата, в която пребивавате?“ (FatCC). Могат да бъдат избрани няколко отговора, така че общите стойности могат да преминат 100 %. „Децата < 18“ = „Децата на възраст под 18 години под Ваш надзор“; „Децата 18+“ = „Децата на възраст 18 или повече години (Вашите или на партньора Ви)“.

3.3. ДЕЦА И ЖИЛИЩНО НАСТАНЯВАНЕ

Преобладаващото мнозинство от децата на възраст 12–17 години заявяват, че живеят с майките си (88 %), 52 % живеят с братята и сестрите си, 21 % живеят с бащите си, 19 % живеят с майките и бащите си, 15 % живеят с баба си и дядо си и 12 % живеят с други роднини. Освен това 6 % живеят с хора, които са им предложили жилище, 4 % – със законни настойници или полагащи грижи лица, а 3 % – с други хора. Нито едно дете не съобщава, че живее самостоятелно.

Децата най-често говорят за липсата на уединение и липсата на тиха или отделна стая за учене като проблеми с настаняването им. Липсата на уединение е проблем за 48 % от 16 до 17-годишните и за 42 % от 12 до 15-годишните. Липсата на стая за учене е проблем за 45 % от 16 до 17-годишните и 40 % от 12 до 15-годишните.

Всички респонденти в проучването са запитани доколко са доволни от жилищата, в които живеят. Респондентите отговарят, като използват скала от 0 до 10, където 0 означава „много недоволни“, а 10 – „много доволни“. Около четирима от всеки 10 респонденти (43 %) поставят оценка от 8 или повече, което означава, че са доволни. За разлика от това 6 % поставят оценка 2 или по-ниска, което означава, че са недоволни.

Бележка

- ¹ Европейска комисия (2022 г.), *Welcoming those fleeing war in Ukraine – Readyng Europe to meet the needs* (Посрещане на бягащите от войната в Украйна — да подготвим Европа да отговори на нуждите), COM(2022) 131 final, Брюксел, 23 март 2022 г.

4

ОБРАЗОВАНИЕ

- ★ По-малко от половината от респондентите, които са били в процес на обучение малко преди да напуснат Украйна, продължават образованието си в приемащата държава.
- ★ Почти две трети от децата ползват онлайн обучение в училище/университет в Украйна или се обучават, използвайки материали/помощ от Украйна.
- ★ Проблемите с езика са основната причина за непосещаване на образователните курсове, предлагани от приемащата държава.
- ★ Почти четирима от всеки 10 респонденти, които трябва да научат езика на приемащата държава, за да продължат образованието си, не са посетили езиков курс от пристигането си.

„Големи проблеми с образованието: Невъзможно е да се намери място в детска градина (това е порочен кръг, ако майката пристигне сама с дете, тя не може да отиде на работа, а трябва да остане у дома с детето), почти няма свободни места в училищата.“

(Словакия, жена, 36 г.)

Правен ъгъл

Директива за временната закрила

Член 14

„1. Държавите членки предоставят на лицата под 18-годишна възраст, ползващи се с временна закрила, достъп до образователната система при същите условия, като гражданите на приемащата държава членка. Държавите членки могат да предвидят, че такъв достъп се ограничава до държавната образователна система.

2. Държавите членки могат да предоставят на възрастните, ползващи се с временна закрила, достъп до общата образователна система.“

4.1. ДОСТЪП ДО ОБРАЗОВАНИЕ

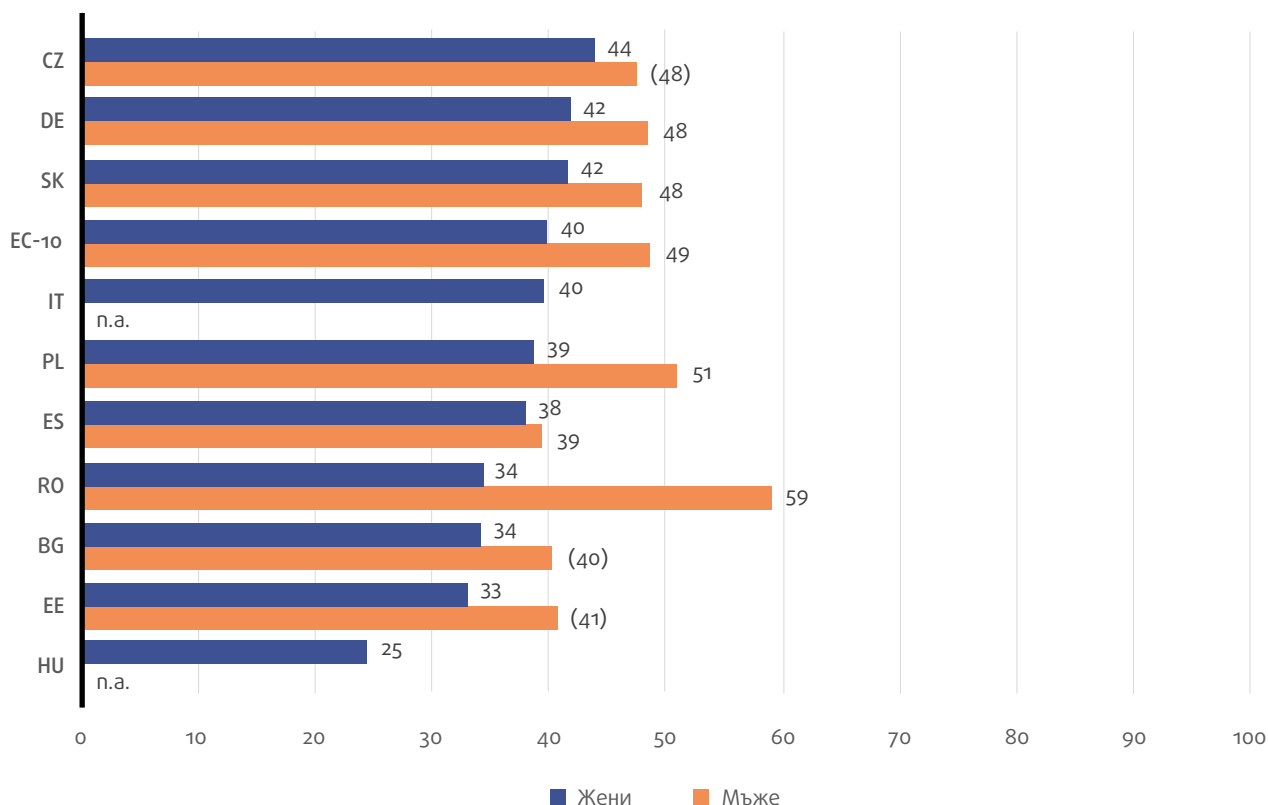
Член 14 от Хартата гарантира правото на образование. През март 2022 г. Европейската комисия подчерта необходимостта от преодоляване на езиковите бариери и психологическите травми; от предоставяне на информация на родителите относно подкрепата за образование; от осигуряване на достъп до извънкласни дейности, психологически грижи и езикови курсове; и от осигуряването на учители, говорещи украински език, за да се подпомогне интеграцията на децата в образователната система¹. Комисията подчерта също, че достъпът на децата до образование трябва да се осигури възможно най-скоро².

През април 2022 г. Европейската комисия предложи стъпки за улесняване на признаването на квалификации, придобити в чужбина³. През юни 2022 г. тя събра опит и информация за образователното приобщаване на разселените деца от Украйна⁴.

Респондентите са запитани дали са били част от системата на образованието, преди да напуснат Украйна, и дали сега са в системата на образованието. Това може да бъде онлайн (с институция в Украйна) или с лично присъствие в приемащата държава.

Средно почти една четвърт от всички респонденти (23 %), деца и възрастни, понастоящем са в системата на образованието (онлайн в училище в Украйна или с лично присъствие в училище в приемащата държава членка). Общо 43 % от тези, които са учили малко преди да напуснат Украйна, продължават образованието си (**фигура 11**). Нивата на посещаемост са различни за жените (средно 40 %) и мъжете (средно 49 %) във всички държави, обхванати от проучването. Повечето деца на възраст 12–15 години (93 %) и 16–17 години (73 %), които са учили малко преди да напуснат Украйна, посещават училище.

ФИГУРА 11: РЕСПОНДЕНТИ, ПОСЕЩАВАЩИ УЧИЛИЩЕ/УНИВЕРСИТЕТ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА, ПО ДЪРЖАВИ И ПО ПОЛ (%)^{а,в,с}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

Респондентите, които са учили малко преди да напуснат Украйна, но не са част от образователната система в приемащата държава, са запитани защо (таблица 3).

Най-големият дял заявяват, че това се дължи на факта, че са завършили образованието си (74 %). Следващата най-популярна причина е неспособността да се говори езикът на приемащата държава (19 %), с изключение на Италия. По-малка част от респондентите заявяват, че трябва да се грижат за своите деца или по-възрастни роднини (12 %). Средно 9 % не могат да си позволят да продължат образованието си. Това е проблем особено в Италия (12 %).

Забележки:

- ^a Данните са от всички респонденти на възраст 12+ години, които са учили точно преди да напуснат Украйна (n = 5248); претеглени резултати.
- ^b Въпросът е „Учите ли в момента? Това може да бъде онлайн или с лично присъствие в държавата, в която се намирате в момента. Ако в момента сте в лятна ваканция, но по принцип ходите на училище, изберете „да“. Под образование се разбира посещаване на училище, университет, друго учебно заведение или следване на свързано с работата обучение (чиракуване или професионално образование).“ (EduCC).
- ^c Фигурата не включва данни, изчислени въз основа на по-малко от 20 наблюдения в общата група [посочени като неприложими („п.а.“)]. Данните, изчислени въз основа на 20–50 наблюдения в общата група, са в скоби.

ТАБЛИЦА 3: ПРИЧИНИ РЕСПОНДЕНТИТЕ ДА НЕ ПОСЕЩАВАТ УЧИЛИЩЕ/УНИВЕРСИТЕТ, ПО ДЪРЖАВИ (%)^{a,b}

Причина	EC-10	BG	CZ	DE	EE	ES	HU	IT	PL	RO	SK
Завърших образованието си	74	79	73	74	73	68	84	69	75	79	84
Не говоря езика	19	15	19	27	13	23	20	10	16	13	12
Трябва да се грижа за моите деца/по-възрастни роднини	12	14	8	9	6	10	10	9	15	12	12
Не мога да си го позволя	9	5	12	7	4	9	15	12	9	6	6
Нямам достатъчно време	8	8	10	5	4	6	12	6	11	5	10
Не разполагам с преносим компютър или таблет за онлайн обучението	8	7	4	8	4	4	7	2	10	5	5
Все още нямам стабилно място за живеене	7	8	10	8	3	9	9	2	7	1	1
Друго	6	4	10	5	9	7	3	12	4	6	5
Моите украински сертификати не се приемат	3	4	2	3	2	3	3	9	2	1	3
Курсът/дейностите все още не са започнали	3	0	6	4	7	2	0	0	1	3	4
Чиразуването, стажът или другото обучение, свързано с длъжността, не са възможни	2	1	4	3	2	1	3	1	2	1	2
Не съм приет/а в училище/образователна институция	1	0	0	3	0	1	0	0	1	0	5

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

▲
Забележки:

^a Данните са от всички респонденти на възраст 12+ години, които са учили точно преди да напуснат Украйна и не участват в образованието в приемащата държава (n = 3604); претеглени резултати.

^b Въпросът е: „Казвате, че сте учили в Украйна, но не и тук. Защо? Отбележете всички приложими отговори.“ (ReasNoEdu).

4.2. ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ДЕЦАТА

Училищната посещаемост на малките деца (12–15 г.) е 92 %. Като цяло 73 % от децата на възраст между 16 и 17 години, които са учили в Украйна, учат и в приемащата държава (онлайн в училище в Украйна или с лично присъствие в училище в приемащата държава – членка на ЕС).

На въпроса защо не ходят на училище 40 % от децата на възраст между 12 и 15 години посочват, че нямат лаптоп или таблет за онлайн уроците (13 % от тези на възраст между 16 и 17 години). Повече от една четвърт (27 %) от децата на възраст 12–15 години посочват, че все още нямат постоянно място за живеене (11 % от лицата на възраст 16–17 години). Около 19 % не са приети в училище (6 % от лицата на възраст 16–17 години), а 19 % не могат да си позволят да посещават училище (11 % от лицата на възраст 16–17 години).

Децата, които ходят на училище, са запитани и как учат (в училище в приемащата държава, онлайн в украинско училище или самостоятелно, или обучение, свързано с работа). Общо 71 % посещават училище или университет в приемащата държава (76 % за малки деца (12–15) и 64 % за деца на възраст 16–17 години). Почти две трети от децата (59 %) учат онлайн в украинско училище или се обучават с материали/подкрепа от Украйна. По-малко малки деца (12–15) учат онлайн, отколкото тези на възраст 16–17 години (55 % спрямо 64 %).

Децата, които посещават училище в приемащата държава, са попитани дали в училището се преподава по предмети или се предоставят учебни материали на основния език, който говорят вкъщи.

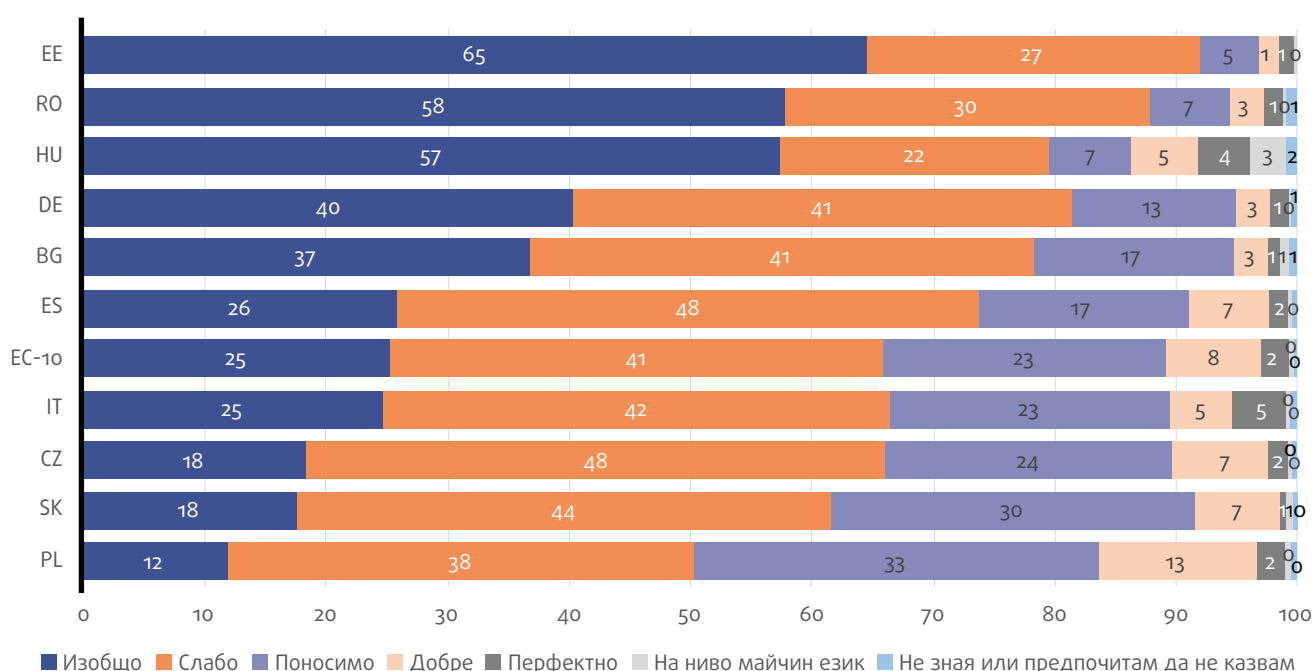
Повечето деца (71 %), които посещават училище в приемащата държава, не учат по предмети в училище на езика, на който основно говорят основно вкъщи. Поне някои предмети са преподавани на основния език, който се говори вкъщи, за 24 % от децата. Половината от тези деца (55 %) нямат учебни материали на езика, на който говорят предимно вкъщи. Въпреки това 22 % имат поне някои материали, а 19 % имат много или всички материали на основния език, говорен вкъщи.

4.3. РАЗБИРАНЕ И ГОВОРЕНЕ НА ЕЗИКА НА ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА

Респондентите (12+) са запитани колко добре говорят езика на приемащата държава. Във всички държави само 10 % от респондентите говорят езика добре, перфектно или на ниво майчин език.

Една четвърт от респондентите (25 %) изобщо не говорят езика (фигура 12). Този дял достига 65% в Естония, 58% в Румъния и 57% в Унгария. Той е едва 12 % в Полша и 18 % в Чехия и Словакия. Делът се увеличава с възрастта, достигайки 40 % при респондентите на възраст над 65 години. Той обаче е само 13 % за малките деца (12–15 години) и 6 % за децата на възраст 16–17 години.

ФИГУРА 12: РЕСПОНДЕНТИ, КОИТО ГОВОРЯТ ЕЗИКА НА ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА, ПО ДЪРЖАВИ (%)^{а,б}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

Респондентите, които не говорят достатъчно добре езика на приемащата държава, са запитани дали посещават езикови курсове след пристигането си.

Почти една четвърт от респондентите (23 %) заявяват, че посещават курс по време на проучването (фигура 13). Този дял е по-висок в Германия (37 %) и Испания (31 %). По-голяма част от респондентите не са и нямат и намерение да посещават езиков курс (39 %). Тази цифра варира между обхванатите от проучването държави — от 69 % в Унгария и 64 % в България до 19 % в Германия.

Две трети (61 %) от респондентите на възраст над 65 години не посещават езиков курс след пристигането си.

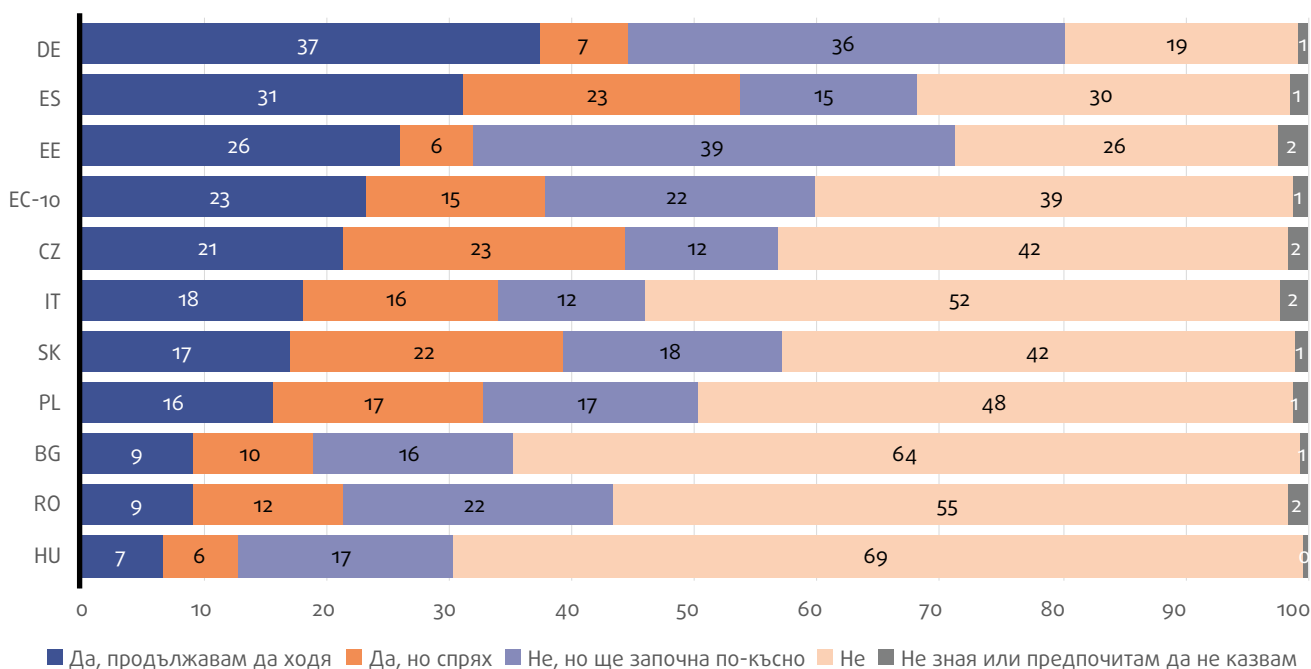
Забележки:

- ^а Данните са от всички респонденти на възраст 12+ години (n = 14 665); претеглени резултати.
- ^б Въпросът е: „Колко добре говорите езика на държавата, в която живеете в момента?“ (LanCC).

4.4. ЕЗИКОВИ УМЕНИЯ НА ДЕЦАТА

Повече от половината (57 %) от децата, чийто майчин език не е езикът на приемащата държава, посещават езиков курс. Почти една трета (31 %) обаче не посещават курс към момента на завършване на проучването, а 9 % заявяват, че планират да посещават курс.

ФИГУРА 13: УЧАСТИЕ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ В ЕЗИКОВИ КУРСОВЕ, ПО ДЪРЖАВИ (%)^{a,b}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

Забележки:

- ^a Данните са от всички респонденти на възраст 12+ години, които говорят езика на държавата, в която се намират в момента, на ниво, по-ниско от нивото на майчиния си език (n = 14 504); претеглени резултати.
- ^b Въпросът е „Откакто сте пристигнали тук, посещавали ли сте национални (местни) езикови курсове?“ (PB08).

„Много е трудно да си в страна, чийто език не разбираш и не говориш, липсва ти информация, която много организации просто не предоставят, въпреки че за тях не е трудно да го направят. В много случаи няма преводачи — и това е много голям проблем при решаването на доста въпроси. Това е емоционално трудно, защото всичко е по график, а когато трябва да се обадиш по телефона, проблемът е, че не говориш и не разбираш езика.“
(Германия, жена, 35 г.)

Бележки

- ¹ Европейска комисия (2022 г.), *Welcoming those fleeing war in Ukraine – Readyng Europe to meet the needs, COM(2022) 131 final, Брюксел, 23 март 2022 г.*
- ² Европейска комисия (2022 г.), *Operational guidelines for the implementation of Council Implementing Decision 2022/382 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Directive 2001/55/EC (Article 5), and having the effect of introducing temporary protection* (Оперативни насоки за прилагането на Решение за изпълнение (ЕС) 2022/382 на Съвета за установяване на съществуването на масово навлизане на разселени лица от Украйна по смисъла на Директива 2001/55/ЕО (член 5) и за въвеждане на временна закрила), ОВ С 126, 2022 г.
- ³ Европейска комисия, *Препоръка (ЕС) 2022/554 на Комисията от 5 април 2022 г. относно признаването на квалификациите на хората, бягащи от руското нашествие в Украйна*, ОВ L 107, 2022 г.
- ⁴ European Commission (2022 г.), *Supporting the inclusion of displaced children from Ukraine in education: Considerations, key principles and practices for the school year 2022–2023* (Подкрепа за включването на разселените деца от Украйна в системата на образованието: съображения, ключови принципи и практики за учебната 2022–2023 г.), работен документ на службите на Комисията, SWD(2022 г.) 185 окончателна версия, Брюксел, 30 юни 2022 г.

5

ТРУДОВА ЗАЕТОСТ

- ★ Като цяло около две трети от респондентите на възраст 16+ години не са на платена работа към момента на проучването.
- ★ Около две трети от респондентите, които са имали платена работа в Украйна преди 24 февруари 2022 г., са намерили работа в приемащата държава.
- ★ Основните пречки пред достъпа до трудова заетост за възрастни, които нямат платена работа, са липсата на достатъчно добро познаване на езика на приемащата държава и задълженията за полагане на грижи. Последното е проблем, особено за жените.
- ★ Около трима от всеки 10 респонденти са подложени на експлоатация на работното място.

5.1. ДОСТЪП ДО ПЛАТЕНА РАБОТА

Европейската комисия подчерта, че ранното намиране на работа е от полза както за хората, бягащи от конфликта в Украйна, така и за приемащите общности¹. В този контекст оперативните насоки на Комисията приканват държавите членки също да подкрепят достъпа до образование и грижи в ранна детска възраст при същите условия, които се прилагат за местните граждани и гражданите на други страни на ЕС². През юни 2022 г. Комисията публикува указанията относно достъпа до пазара на труда, професионалното образование и обучение, както и до ученето за възрастни³.

Съветът се позовава и на тези ползи и призова държавите членки да се справят с предизвикателствата, свързани с трудовата заетост и умения, включително признаването на квалификациите⁴.

По проучването се питат респондентите на възраст над 16 години дали имат платена работа в приемащата държава.

Средно 39 % от респондентите мъже и 31 % от респондентите жени работят срещу заплащане (**фигура 14**). Около 10 % от мъжете и 16 % от жените са имали платена работа след напускането на Украйна, но не работят по време на проучването (август – септември 2022 г.). Около половината от мъжете (47 %) и жените (49 %) нямат платена работа след напускането на Украйна.

Респондентите с ограничения в ежедневните дейности е по-малко вероятно да имат платена работа (27 %) в сравнение с тези без ограничения (37 %).

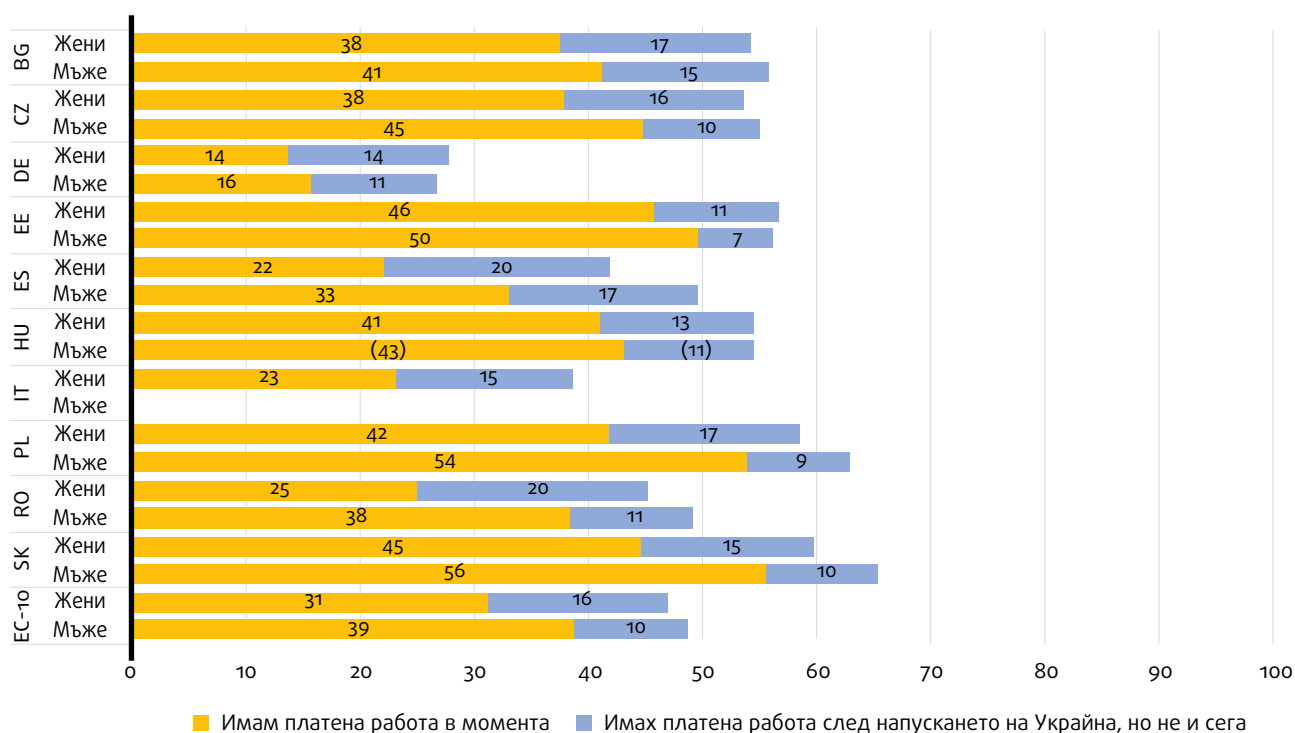
Правен ъгъл

Директива за временната закрила

Член 12

„Държавите членки разрешават за срок, непревишаващ срока на временната закрила, на лицата, ползващи се с временна закрила, да се ангажират с намиране на работа или упражняване на свободна професия при спазване на разпоредбите, регулиращи съответната професия [...]“

ФИГУРА 14: ПРОЦЕНТ РЕСПОНДЕНТИ С ПЛАТЕНА РАБОТА, ПО ДЪРЖАВИ И ПОЛ (%)^{a,b,c,d}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

Проучването моли респондентите на възраст 16+ години, които имат платена работа, за повече подробности за работата (таблица 4). Около две трети от респондентите (66 %) са намерили нова работа в приемащата държава. Един на всеки четирима (24 %) продължава с работата или бизнеса си в Украйна дистанционно. Около 3 % започват нов бизнес или са самостоятелно заети лица в приемащата държава..

ТАБЛИЦА 4: ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ПЛАТЕНАТА РАБОТА НА РЕСПОНДЕНТИТЕ (%)^{a,b}

Характеристика	Жени	Мъже
Нова работа в приемащата държава	70	58
Нов бизнес/самонаето лице в приемащата държава	2	6
Продължават с работата или бизнеса, който са имали в Украйна (напр. дистанционно)	20	31
Друго	8	6
Не зная/предпочитам да не казвам	2	2

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

Забележки:

- ^a Данните са от всички респонденти на възраст 16+ години, които имат платена работа, ЕС-10 (жени, n = 4637; мъже, n = 531); претеглени резултати.
- ^b Въпросът е: „Започнахте ли нова работа или бизнес в държавата, в която се намирате в момента?“ (WorkLoc).

Респондентите на възраст 16+ години, които имат платена работа в приемащата държава, са запитани дали новата им работа отговаря на тяхното ниво на образование. Почти половината от респондентите

Забележки:

- ^a Данните са от всички респонденти на възраст 16+ години (n = 14 291); претеглени резултати.
- ^b Резултати, базирани на малък брой отговори, са статистически по-малко надеждни. Поради това данните, базирани на 20–49 непретеглени наблюдения в обща група, са отбелязани в скоби. Данни, базирани на по-малко от 20 непретеглени наблюдения в обща група, не са показани.
- ^c Въпросите са „Имате ли платена работа в момента?“ (WorkNow) и „И имали ли сте платена работа в държавата, в която се намирате в момента, след напускането на Украйна?“ (WorkPast).
- ^d Фигурата не включва категориите „Нямам платена работа след напускането на Украйна“, „Не знам“ и „Предпочитам да не отговарям“.

„Чувствам се смачкана и изтощена. След 20 години трудов стаж като счетоводител трябва да работя като чистачка. Заплатите за онлайн работа в Украйна се смалиха. За да получиш друга работа, трябва да научиш езика, а физически просто нямаш време да го научиш, така че продължаваш да работиш усилено на две работни места.“
(Полша, жена, 40 г.)

Правен ъгъл

Директива за временната закрила

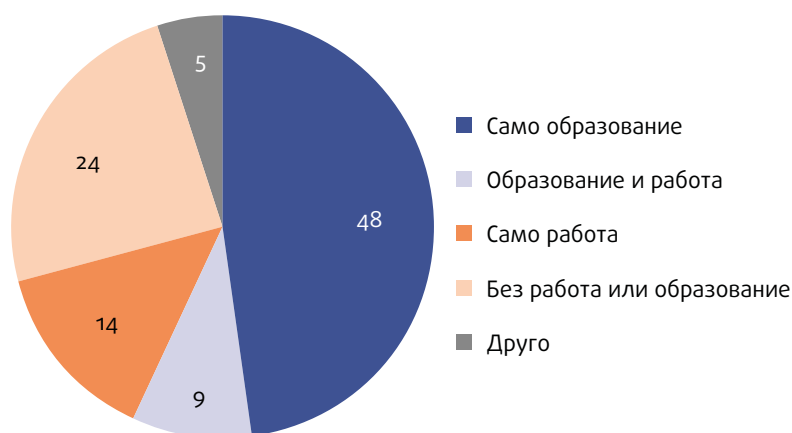
Член 12

„Държавите членки разрешават за срок, непревишаващ срока на временната закрила, на лицата, ползващи се с временна закрила, да се ангажират с [...] дейности, като образователни възможности за възрастни, професионално обучение и придобиване на практически опит.“

(48 %) заявяват, че настоящата им работа е под образователното им ниво. Това е по-често случаят при жените (51 %), отколкото при мъжете (39 %). Около една трета от респондентите (35 %) имат работа, която съответства на тяхното ниво на образование.

Почти една четвърт (24 %) от респондентите на възраст от 16 до 24 години нямат платена работа и не посещават училище/университет (фигура 15). Около половината (48 %) са в системата на образованието към момента на проучването и не работят. Като цяло 14 % имат платена работа, а 9 % имат платена работа и посещават училище/университет.

ФИГУРА 15: НАСТОЯЩО УЧАСТИЕ В ТРУДОВА ЗАЕТОСТ И ОБРАЗОВАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ СРЕД РЕСПОНДЕНТИТЕ НА ВЪЗРАСТ 16–24 ГОДИНИ^{а,б,с}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

Забележки:

- ^а Данните са от всички респонденти на възраст 16–24 години, ЕС-10 (n = 1046); претеглени резултати.
- ^б Категория „Друго“ се отнася до респонденти, които са избрали „Не знам“ или „Предпочитам да не отговарям“ за поне един от въпросите.
- ^с Въпросите са: „Учите ли в момента?“ (EduCC) и „Имате ли платена работа в момента?“ (WorkNow).

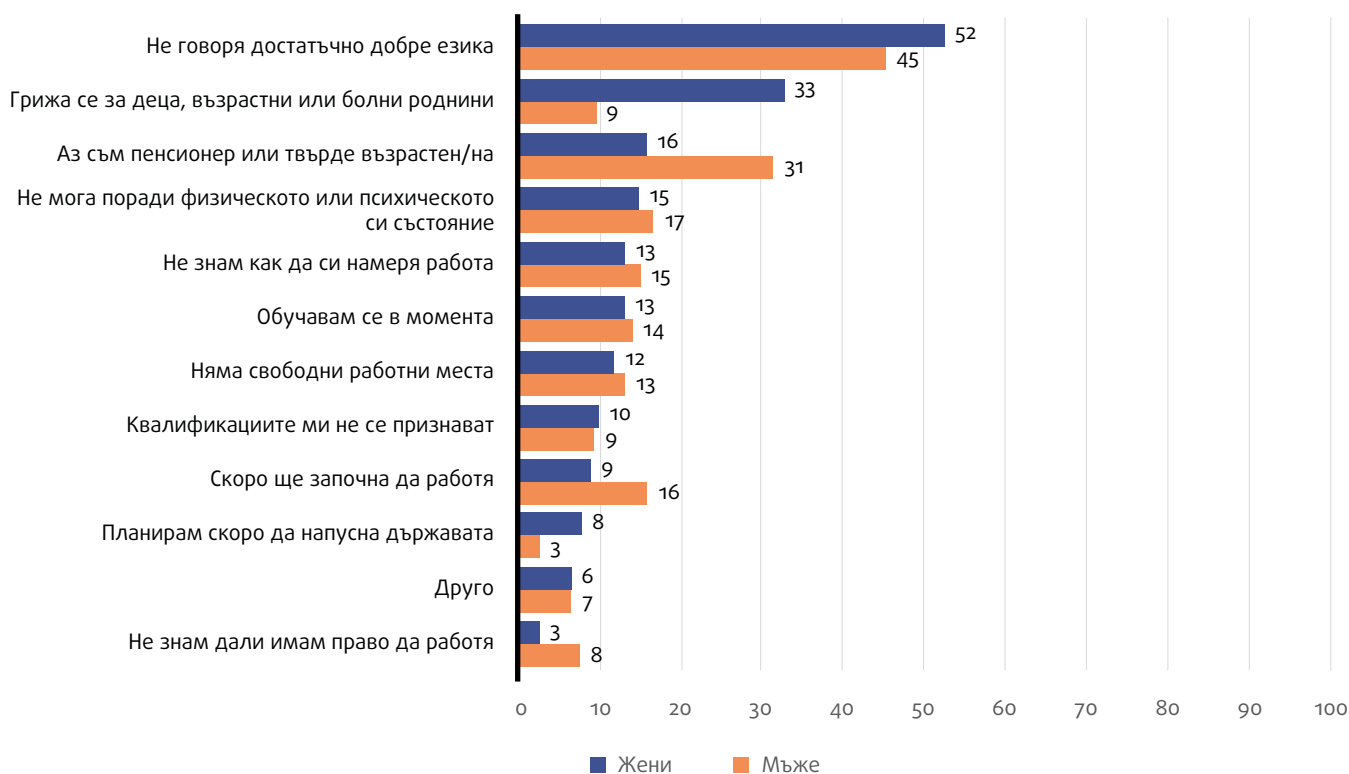
5.2. ПРЕЧКИ ПРЕД НАМИРАНЕТО НА ПЛАТЕНА РАБОТА

По проучването са запитани възрастните респонденти защо нямат платена работа. Недостатъчното познаване на езика на приемащата държава е основната пречка (51 %), показват резултатите (фигура 16). Най-често това се посочва в Германия (67 %) и в Испания (65 %). Резултатите сочат, че по-доброто предлагане на интензивни, безплатни езикови курсове може да увеличи включването на респондентите на пазара на труда в приемащите държави.

Почти трима от всеки 10 респонденти (28 %) не могат да работят поради задължения, свързани с полагане на грижи за деца или възрастни или болни роднини. Това е значително по-често пречка пред трудовата заетост за жените (33 %), отколкото за мъжете (9 %). По-добрият достъп до грижи за детето и до предучилищно образование би позволил на тези респонденти да навлязат на пазара на труда, сочат резултатите. Почти един от всеки петима респонденти не работи, тъй като вече е в пенсионна възраст или е твърде възрастен/а (19 %).

„Много украинци имат добро образование. Но в приемащите страни често не можем да работим по нашата специалност или да имаме бизнеса, който сме имали в Украйна. Има много бюрокрация (например признаването на дипломите отнема много време, държавният изпит по езика се провежда веднъж годишно).“
(Словакия, жена, 46 г.)

ФИГУРА 16: ПРИЧИНИ РЕСПОНДЕНТИТЕ ДА НЕ БЪДАТ НАЕТИ НА РАБОТА (%)^{a,b,c,d}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

5.3. УСЛОВИЯ НА РАБОТА

Уязвимото положение на много хора, бягащи от войната в Украйна, пороци опасения, че те могат да бъдат наемани на работа неформално, което увеличава риска от трудова експлоатация.

Съгласно Хартата (член 15) гражданите на трети държави, които имат разрешение да работят в държавите членки, имат право на същите условия на труд като гражданите на ЕС.

По проучването са запитани респондентите на възраст 16+ години, които работят, след като са избягали от Украйна, дали са били жертва на експлоатация по време на работа. Като цяло почти две трети от респондентите (59 %) не са били подложени на експлоатация (таблица 5).

16 % обаче посочват, че трябва да работят много часове, а 10 % заявяват, че получават по-ниско или никакво заплащане. Около 8 % заявяват, че не могат да комуникират свободно с други работници или други лица. Същият процент (8 %) заявяват, че работят без трудов договор или с трудов договор, който не включва всички работни часове.

Като цяло мъжете споменават, че работят в условия на експлоатация по-често от жените. Това, че не им се позволява да общуват свободно, е изключение от тази тенденция.

Освен това при хората, които работят без писмен трудов договор, има по-голяма вероятност да са налице други форми на трудова експлоатация, отколкото хората, които имат писмен трудов договор.

▲
Забележки:

- ^a Данните са от всички респонденти на възраст 18+ години, които нямат платена работа, ЕС-10 (n = 8460); претеглени резултати.
- ^b Фигурата не показва категории отговори „Имам спестявания и не е нужно да работя“, „Никой не ме наема заради етническия ми произход/религия/цвет на кожата“, „Предпочитам да не отговарям“ и „Не знам“ поради ниския брой случаи (по-малко от 4 %).
- ^c Въпросът е: „Защо не работите в момента?“ (EU06).
- ^d Респондентите могат да избират повече от един отговор, така че общите стойности могат да надминат 100 %.

Правен ъгъл

Директива за временната закрила

Член 12

„Приложими са общите разпоредби на законодателството в сила, отнасящи се до заплащането на труда, достъпа до системите за социално осигуряване, заетостта или дейностите, свързани с упражняването на свободни професии, както и други условия, свързани със заетостта.“

ТАБЛИЦА 5: ДЯЛ ОТ РЕСПОНДЕНТИТЕ, СТАНАЛИ ЖЕРТВА НА ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА РАБОТНОТО МЯСТО (%)^{а,б,с}

Форма на експлоатация	Жени	Мъже
По-ниско заплащане или незаплащане за работа	9	13
Работа без трудов договор/трудова договор, който не обхваща всички работни часове	7	12
Много дълги работни часове	15	19
Нямаше почивки на работа или време за почивка след работа	7	8
Липса на достъп до питейна вода, храна или тоалетна	1	2
Без предоставени предпазни средства, когато това е необходимо	1	3
Не можех да общувам свободно с другите	9	8
Заплахи или насилие от страна на работодателя	1	3
Нито едно от тези	60	58
Не зная/предпочитам да не казвам	13	11

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

▲
Забележки:

- ^а Данните са от всички респонденти на възраст 16+ години, които са имали платена работа след напускането на Украйна, ЕС-10 (n = 7397); претеглени резултати.
- ^б Въпросът е „След като пристигнахте в държавата, в която живеете в момента, имали ли сте някой от следните проблеми на работното място?“ (LabExpI).
- ^с Респондентите могат да избират повече от един отговор, така че общите стойности могат да надминат 100 %.

При жените трудовата експлоатация е най-вече в производството (26 %) и туризма/хотелиерството (16 %). При мъжете експлоатацията е най-често срещана в строителството (26 %), производството (22 %) и транспорта/логистиката (16 %).

Правен ъгъл

Директива относно предотвратяването на трафика на хора*

Тази директива криминализира трафика, определен като набирание, транспортиране, прехвърляне, укриване или приемане на лица чрез заплаха или използване на сила или други форми на принуда, отвлечане, измама с цел експлоатация, включително експлоатация на принудителния труд на други лица.

Директива относно санкциите за работодателите**

Тази директива предвижда минимални стандарти за санкциите и мерките срещу работодатели на незаконно пребиваващи в държава членка граждани на трета държава. Тя криминализира наемането на работници мигранти с нередовен статут при особено експлоататорски условия на труд.

* Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 г. относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него и за замяна на Рамково решение 2002/629/ПВР на Съвета, ОВ L 101, 2011 г.

** Директива 2009/52/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 18 юни 2009 г. за предвиждане на минимални стандарти за санкциите и мерките срещу работодатели на незаконно пребиваващи граждани на трета държава, ОВ L 168, 2009 г.

Бележки

- ¹ Европейска комисия (2022 г.), **Welcoming those fleeing war in Ukraine – Readyng Europe to meet the needs**, COM(2022) 131 final, Брюксел, 23 март 2022 г.
- ² Европейска комисия (2022 г.), **Operational guidelines for the implementation of Council Implementing Decision 2022/382 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Directive 2001/55/EC (Article 5), and having the effect of introducing temporary protection** (Оперативни насоки за прилагането на Решение за изпълнение (ЕС) 2022/382 на Съвета за установяване на съществуването на масово навлизане на разселени лица от Украйна по смисъла на Директива 2001/55/ЕО (член 5) и за въвеждане на временна закрила), ОВ С 126, 2022 г.
- ³ Европейска комисия (2022 г.), **Guidance for access to the labour market, vocational education and training and adult learning of people fleeing Russia’s war of aggression against Ukraine** (Насоки за достъп до пазара на труда, професионално образование и обучение и учене за възрастни на хора, бягащи от агресията на Русия срещу Украйна), ОВ С 233, 2022 г.
- ⁴ Съвет на Европейския съюз, **Решение 2022/2296 на Съвета от 21 ноември 2022 г. относно насоките за политиките по заетостта на държавите членки** (ОВ L 304, 2022 г., съображение 10).

6

ДОХОДИ И ПРАВО НА СОЦИАЛНИ ПОМОЩИ

- ★ Половината от респондентите на възраст 16+ години съобщават, че домакинството им изпитва известни или големи затруднения при покриването на минимално необходимите разходи.
- ★ Повече от една четвърт от възрастните респонденти покриват своите основни ежедневни разходи чрез работата си.
- ★ Всеки втори възрастен респондент заявява, че се е ползвал от помощта на властите след пристигане в приемащата държава.
- ★ Осем от всеки 10 респонденти считат, че не са срещали или са срещали рядко несправедливо отношение заради това че идват от Украйна.

Правен ъгъл

Директива за временната закрила

Член 13

„2. Държавите членки създават разпоредби за предоставяне на помощи от „Социални грижи“ на лицата, ползващи се с временна закрила, като средства за съществуване и медицинско обслужване, в случай че те не разполагат с необходимите средства.“

6.1. ИЗТОЧНИЦИ НА ДОХОД ЗА ДОМАКИНСТВОТА

Всеки в ЕС има право на социално-осигурителни обезщетения и социални услуги, както е признато в член 34 от Хартата. Много хора, разселени от Украйна, не разполагат с ресурсите, нужни за задоволяване на нуждите си. Държавите членки, международните организации и гражданското общество се опитват да отговорят на хуманитарните потребности. Европейската комисия осигури по-голяма гъвкавост при използването на финансирането от ЕС, за да подпомогне тези усилия.¹

Възрастни респонденти са помолени да изберат всички видове доходи, получавани от тяхното домакинство за заплащане на ежедневните разходи в приемащата държава (вж. таблица 6 за списъка и резултатите). Най-често срещаният източник на доходи е „други социални обезщетения“ (32%) във всички участващи в проучването държави членки (таблица 6). Това е основният източник на доходи за респондентите в Германия (52 %) и Чехия (41 %).

Повече от една четвърт от възрастните респонденти (28 %) са избрали доходи от труд в приемащата държава или от работа от разстояние. Това е основният източник на доходи за респондентите в Словакия (41 %), Полша (39 %), Естония (38 %) и Унгария (35 %). Една четвърт от възрастните респонденти посочват спестявания (25 %). Почти една четвърт (24 %) посочват социални помощи за настаняване.

Най-често срещаните източници на доходи за респондентите на възраст над 65 години са пенсиите (57 %), другите социални обезщетения (26 %) и социалните помощи за настаняване (25 %).

Доходите от работа в приемащата държава са най-често срещаният източник на доходи за ЛГБТ респондентите (46 %).

Възрастните респонденти с деца под 18-годишна възраст или с по-големи деца без собствен доход разчитат повече на други социални обезщетения (35 %), детски надбавки/издръжка (26 %) и социални помощи за настаняване (26 %). Те също така са по-склонни да получат подкрепа от своето семейство/партньор в Украйна (25 %).

ТАБЛИЦА 6: ИЗТОЧНИЦИ НА ДОХОД НА РЕСПОНДЕНТИТЕ ЗА ПОКРИВАНЕ НА ДНЕВНИТЕ РАЗХОДИ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА, ПО ДЪРЖАВИ (%)^{a,b}

Източник на доход	EC-10	BG	CZ	DE	EE	ES	HU	IT	PL	RO	SK
Други социални обезщетения	32	8	41	52	24	9	15	21	20	28	32
Доходи от работа в настоящата държава (включително дистанционна работа)	28	28	35	12	38	24	35	24	39	25	41
Спестявания	25	37	26	11	18	35	24	39	31	37	34
Социални помощи за настаняване (пари за наем)	24	2	15	58	22	8	6	9	8	27	27
Подкрепа от семейството/партньора в Украйна	21	28	24	5	18	28	25	36	28	31	31
Детски надбавки или издръжка	15	6	7	9	18	6	10	9	26	11	9
Пенсии	13	26	13	6	20	13	12	17	17	19	18
Пари, взети назаем	8	8	10	5	6	14	7	15	8	7	7
Друго	6	8	6	4	8	12	16	14	6	7	5
Доход от инвестиции или собственост	1	2	1	1	1	3	1	2	0	1	2

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

6.2. ПОКРИВАНЕ НА МИНИМАЛНО НЕОБХОДИМИТЕ РАЗХОДИ

Средно всеки втори респондент на възраст 16+ години съобщава, че домакинството му може да покрие минимално необходимите разходи само с известна или голяма трудност (47 %). Две трети от домакинствата са изправени пред трудности в Испания (67 %) и Италия (66 %). Само една трета от тях са в Германия (36 %).

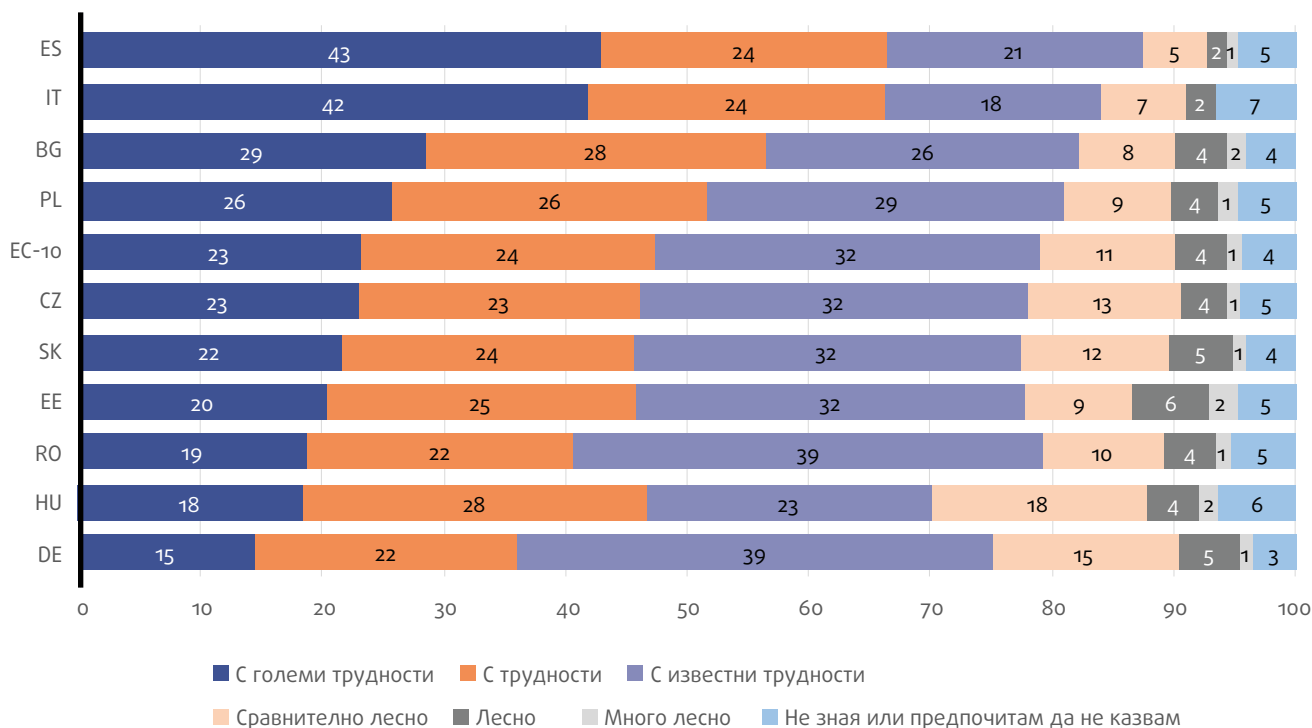
Средно респондентите с ограничения в ежедневните дейности са по-склонни да срещнат затруднения (57 %) в сравнение с тези без ограничения (41 %).

▲
Забележки:

- ^a Данните са от всички респонденти на възраст 18+ години (n = 13 617); претеглени резултати.
- ^b Въпросът е „Как вашето домакинство плаща за ежедневните разходи в държавата, в която пребивавате? Вземете предвид доходите на всички членове на домакинството и отбележете всички приложими отговори.“ (Доход).

„Пристигнахме на 13 март и получихме първите социални помощи на 9 май. За да оцелеем в Германия, събирахме пластмасови бутилки от кутии за отпадъци и ги връщахме в супермаркета, за да купим храна за децата.“
(Германия, жена, 35 г.)

ФИГУРА 17: ВЪЗМОЖНОСТ НА РЕСПОНДЕНТА ДА ПОКРИЕ МИНИМАЛНО НЕОБХОДИМИТЕ СИ РАЗХОДИ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА, ПО ДЪРЖАВИ (%)^{а,б}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

▲
Забележки:

^а Данните са от всички респонденти на възраст 16+ години (n = 13 507); претеглени резултати.

^б Въпросът е: „Като вземете предвид общия доход на вашето домакинство в държавата, в която се намирате в момента, можете ли да покривате минимално необходимите си разходи?“ (S106).

„Удивена съм от това колко много се грижат за нас, украинците, от началото на войната, помагат ни и ни подкрепят.“

(Румъния, жена, 31 г.)

6.3. СЪДЕЙСТВИЕ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА

Възрастните респонденти са запитани дали имат банкова сметка в държавата, в която се намират в момента. Почти четирима от всеки пет (78 %) респонденти посочват „да“, а почти един от всеки пет (19 %) посочва „не“. Останалите 3 % не знаят или предпочитат да не отговарят.

По проучването се питат респондентите за това кой им е помогнал след пристигането им в приемащата държава. Средно 56 % заявяват, че помощта е дошла от властите. Въпреки това делът им е по-висок в Чешката република, Естония и Германия. В Унгария и Румъния най-често се посочва, че помощта е предоставена от доброволчески организации (Унгария, 45 %, Румъния – 59 %).

Като цяло всеки трети респондент (34 %) получава съдействие от обикновени хора в приемащата държава, с които не се познава преди това. По-малко респонденти с етнически малцинствен произход заявяват, че са получили помощ от властите (47 %) в приемащата държава, отколкото тези с друг произход (57 %). Повечето обаче заявяват, че са получили помощ от доброволчески организации (42 % срещу 33 %) и обикновени граждани (40 % срещу 34 %).

Респондентите, които се самоопределят като ЛГБТ, е по-вероятно да са получили помощ от роднини, приятели и познати, отколкото респондентите, които не се самоопределят като ЛГБТ (52 % спрямо 35 %). При тях също така е по-вероятно да са получили помощ от страна на обикновени граждани (46 % срещу 34 %). Възрастните респонденти с деца посочват, че получават съдействие от обикновени граждани по-често, отколкото респондентите без деца (40 % срещу 26 %).

ТАБЛИЦА 7: ЛИЦА, ПРЕДОСТАВЯЩИ ПОМОЩ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА, ПО ДЪРЖАВИ (%)^{а,б}

Лице	ЕС-10	BG	CZ	DE	EE	ES	HU	IT	PL	RO	SK
Органи на държавата, в която живеят в момента	56	48	62	73	66	31	24	46	49	34	52
Роднини, приятели и познати	35	31	38	31	39	38	33	50	36	25	38
Обикновени граждани на държавата, в която живеят в момента, без да са ги познавали преди	34	19	32	39	29	25	24	24	33	38	43
Доброволчески организации	32	38	29	30	30	30	45	27	33	59	49
Църковни или религиозни организации	14	8	8	14	5	15	22	29	12	33	17
Фондации, институции, предприятия	13	12	6	6	5	12	23	10	20	35	18
Не съм получил/а помощ	7	13	6	3	6	16	9	8	8	3	6
Украински държавни органи	3	5	4	2	3	2	3	1	3	5	6

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

▲
Забележки:

- ^а Данните са от всички респонденти на възраст 18+ години (n = 13 477); претеглени резултати.
- ^б Въпросът е: „Кой ви предостави помощ, след като пристигнахте в държавата, в която се намирате в момента? Отбележете всички приложими отговори.“ (Assist).

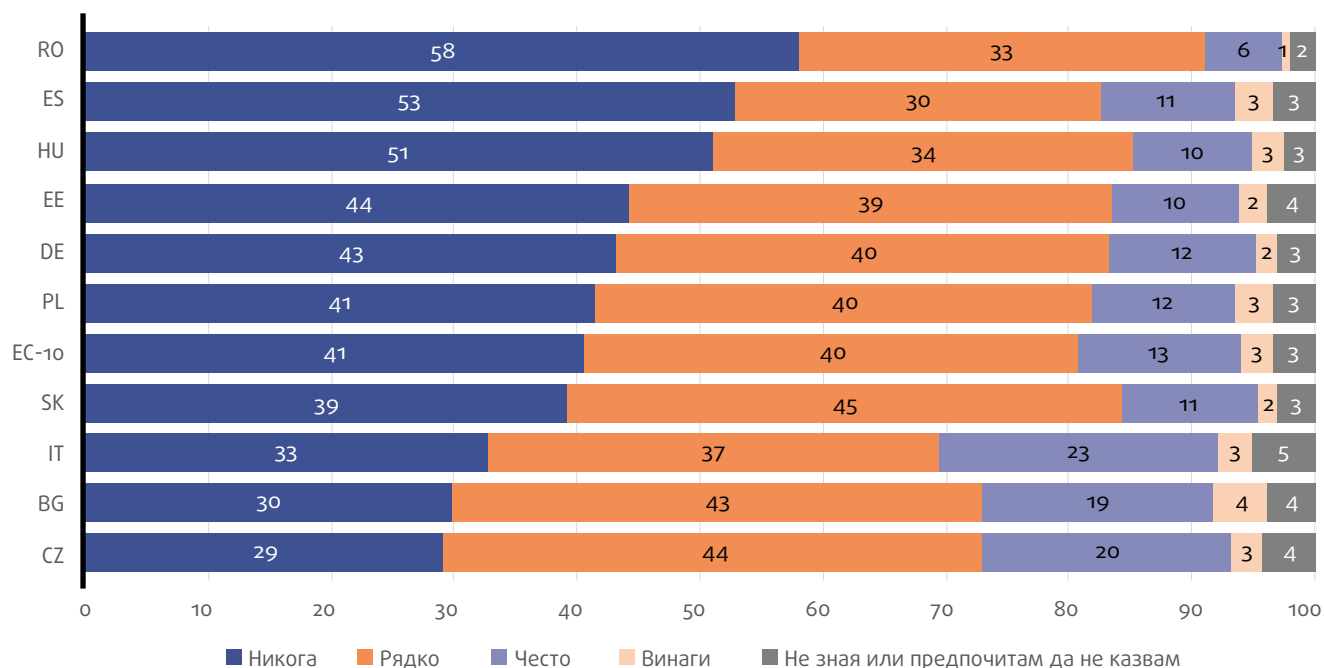
6.4. ВЪЗПРИЯТИЯ ЗА НЕСПРАВЕДЛИВО ТРЕТИРАНЕ

Респондентите са запитани колко често считат, че са били третирани несправедливо в приемащата държава членка поради това, че идват от Украйна.

В обхванатите от проучването държави членки повече от осем от 10 респонденти (81%) заявяват, че никога или рядко са третирани несправедливо, защото идват от Украйна (фигура 18). Делът на тези, които казват, че са били третирани несправедливо в даден момент, е най-нисък в Румъния (40%), Испания (44%) и Унгария (46%). Средно 16% от респондентите често или винаги се чувстват обект на несправедливо третиране. Този дял е по-висок в Италия (26%), България (23%) и Чехия (23%).

ФИГУРА 18: ВЪЗПРИЯТИЯ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ ЗА НЕСПРАВЕДЛИВО ТРЕТИРАНЕ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА, ПО ДЪРЖАВИ (%)^{a,b}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

Забележки:

- ^a Данните са от всички респонденти (n = 13 646); претеглени резултати.
- ^b Въпросът е „В държавата, в която живеете в момента, колко често сте чувствали, че сте третирани несправедливо заради това, че идвате от Украйна?“ (DifTreat).

6.5. ДЕЦА, ТРЕТИРАНИ НЕСПРАВЕДЛИВО ЗАРАДИ ТОВА, ЧЕ СА УКРАИНЦИ

Делът на респондентите, които считат, че са третирани несправедливо заради това, че идват от Украйна, е по-висок сред децата на възраст от 16 до 17 години (70 %), отколкото сред тези на възраст от 12 до 15 години (47 %).

„Само малка част от чехите са настроени отрицателно към украинците, но за съжаление има повече украинци, отнасящи се лошо към сънародниците си.“
(Чехия, жена, 31 г.)

7

ЗДРАВΟΣЛОВНО СЪСТОЯНИЕ

- ★ Почти една трета от респондентите оценяват здравето си като добро или много добро. Средно децата оценяват здравето си като по-добро, отколкото го правят възрастните.
- ★ Повече от половината от респондентите са с дълготрайно заболяване или здравословен проблем.
- ★ Почти половината от респондентите на възраст 16+ години посочват „трудности с езика“, а почти една трета „не знаят къде да отидат или към кого да се обърнат“ като най-честите проблеми са при търсенето на здравно обслужване.
- ★ Почти половината от респондентите често или винаги се чувстват обезсърчени и потиснати след пристигането си в приемащата държава.
- ★ Почти двама от всеки трима респонденти се чувстват оптимисти за бъдещето. Около една трета от респондентите се чувстват част от общността в приемащата държава.

Правен ъгъл

Директива за временната закрила

Член 13

„2. Държавите членки създават разпоредби за лицата, ползващи се с временна закрила, да получават необходимата помощ [...] за медицинско обслужване. Независимо от разпоредбата на параграф 4, помощта, необходима за медицинско обслужване, включва минимално изискващата се помощ при спешни случаи и медицинско обслужване от първа необходимост в случай на болест.

[...]

4. Държавите членки осигуряват необходимото медицинско или друго обслужване на лицата, ползващи се с временна закрила, които имат особени нужди, като придружаване на непълнолетни или лица, преживели мъчения, изнасилване или други сериозни форми на психологично, физическо или сексуално насилие.“

7.1. ДОСТЪП ДО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

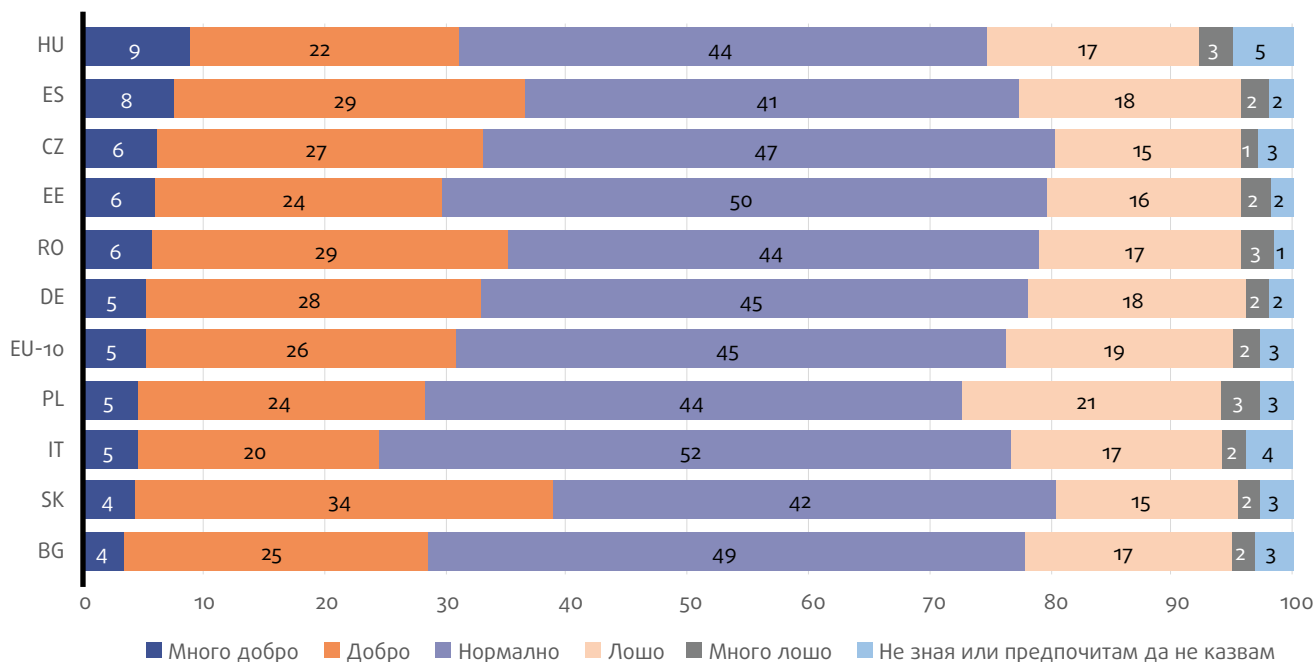
Съгласно член 35 от Хартата всеки има право на достъп до здравна профилактика и право на ползване на медицински грижи при условията, установени от националните законодателства и практики. Държавите членки следва да предоставят широк достъп до обезщетения за болест и да свържат лицата, бягащи от конфликта в Украйна, със системите за обществено здравеопазване на приемащата държава, препоръчва Комисията¹.

Респондентите са помолени да оценят собственото си здраве като много добро, добро, нормално, лошо или много лошо. Средно повечето респонденти оценяват състоянието си като нормално (45 %). Почти една трета от респондентите (31 %) оценяват здравето си като добро или много добро (**фигура 19**).

Повече мъже оценяват здравето си като много добро или добро (39 %) в сравнение с жените (28 %).

Само 7 % от респондентите на възраст над 65 години оценяват здравето си като добро или много добро. Това контрастира с 63 % от респондентите на възраст от 12 до 15 години и 50 % от лицата на възраст между 16 и 17 години.

ФИГУРА 19: СУБЕКТИВНА ОЦЕНКА НА РЕСПОНДЕНТИТЕ ЗА СОБСТВЕНОТО ИМ ЗДРАВΟΣЛОВНО СЪСТОЯНИЕ, ПО ДЪРЖАВИ (%)^{a,b}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

Средно малко над половината от респондентите (52 %) заявяват, че имат продължително заболяване или здравословен проблем.

По проучването се питат респондентите за техния опит, когато използват или се опитват да използват здравни услуги в приемащата държава.

Почти половината от респондентите (47 %) заявяват, че са изправени пред трудности с езика. Това е най-често срещаният проблем във всички държави с изключение на Естония. Там основният проблем е „не знам къде да отида или към кого да се обърна“ (таблица 8).

Като цяло почти една трета от респондентите (30 %) не знаят къде да отидат или към кого да се обърнат, когато имат нужда от здравни услуги. Почти един от всеки пет респонденти смята, че не е здравно осигурен (18 %).

Респондентите с етнически малцинствен произход посочват това, че не знаят къде да отидат или към кого да се обърнат, като проблем по-рядко, отколкото тези с друг произход (20 % спрямо 31 %). Въпреки това ЛГБТ респондентите посочват това като проблем по-често, отколкото респондентите, които не се самоопределят като ЛГБТ (45 % спрямо 30 %).

▲
Забележки:

^a Данните са от всички респонденти (n = 13 577); претеглени резултати.

^b Въпросът е „Как е здравето ви като цяло?“ (DHE01).

„Аз и съпругът ми с увреждания живеем в малък град до морето. Тук няма лечебно заведение, най-близката болница е много далеч и ние не знаем къде и към кого можем да се обърнем, за да получим медицинска помощ.“
(България, жена, 70 г.)

ТАБЛИЦА 8: ПРЕЧКИ ПРЕД РЕСПОНДЕНТИТЕ ПРИ ДОСТЪПА ДО ЗДРАВНИ ГРИЖИ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА, ПО ДЪРЖАВИ (%)^{a,b}

Пречки	EU-10	BG	CZ	DE	EE	ES	HU	IT	PL	RO	SK
Трудности с езика	47	34	49	58	17	58	42	43	39	48	45
Не знаех къде да отида/с кого да се свържа	30	31	31	35	19	16	23	30	28	30	36
Имам/нямах здравно осигуряване	18	24	3	23	15	9	21	16	19	28	28
Не мога да си позволя здравни грижи	13	17	6	9	13	10	14	20	18	17	19
Обект на несправедливо третиране поради качеството си на чужденец	7	11	10	8	5	6	3	5	5	2	9
Отказано лечение	6	4	10	7	5	4	5	7	3	2	7
Други пречки	12	12	18	12	13	16	7	12	11	7	11
Не съм се опитвал/а да ползвам здравни услуги	19	24	21	16	19	16	24	16	19	22	21

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

▲
Забележки:

^a Данните са от всички респонденти на възраст 16+ години (n = 13 226); претеглени резултати.

^b Въпросът е „Откакто пристигнахте в държавата, в която се намирате в момента, срещали ли сте някой от следните проблеми, когато ползвате или опитвате да ползвате здравни услуги?“ (NeaBarr).

7.2. ЕМОЦИОНАЛНО СЪСТОЯНИЕ

Бягството от война и пристигането в нова държава се отразява върху емоционалното състояние (**фигура 20**). Като цяло почти четирима от всеки пет респонденти (79 %) заявяват, че винаги или често са в състояние **да разсъждават трезво** след пристигането си в приемащата държава. Респондентите, определящи се като ЛГБТ, се чувстват по този начин по-рядко (66 %).

Двама от всеки трима респонденти (67 %) посочват, че винаги или често **се справят добре с проблемите**. Все пак по-малко ЛГБТ респонденти (55 %) се чувстват по този начин.

Почти двама от всеки трима респонденти (62 %) винаги или често **се чувстват оптимисти за бъдещето**. По-малко ЛГБТ респонденти се чувстват по този начин (53 %). Все пак по-голям брой респонденти с етнически малцинствен произход се чувстват по този начин (79 %). Респондентите с деца също са по-оптимистично настроени от тези, които нямат деца (67 % срещу 57 %).

Около една трета от респондентите (34 %) **се чувстват част от общността**. Повече респонденти на възраст над 65 години (46 %) и респонденти с етнически малцинствен произход (45 %) се чувстват по този начин. От друга страна, по-малко ЛГБТ респонденти се чувстват по този начин (25 %).

Малко над двама от всеки пет респонденти (41 %) винаги или често **се чувстват оценени**. Този дял е по-нисък при респондентите с ограничения на дейностите (35 %) и ЛГБТ респондентите (33 %).

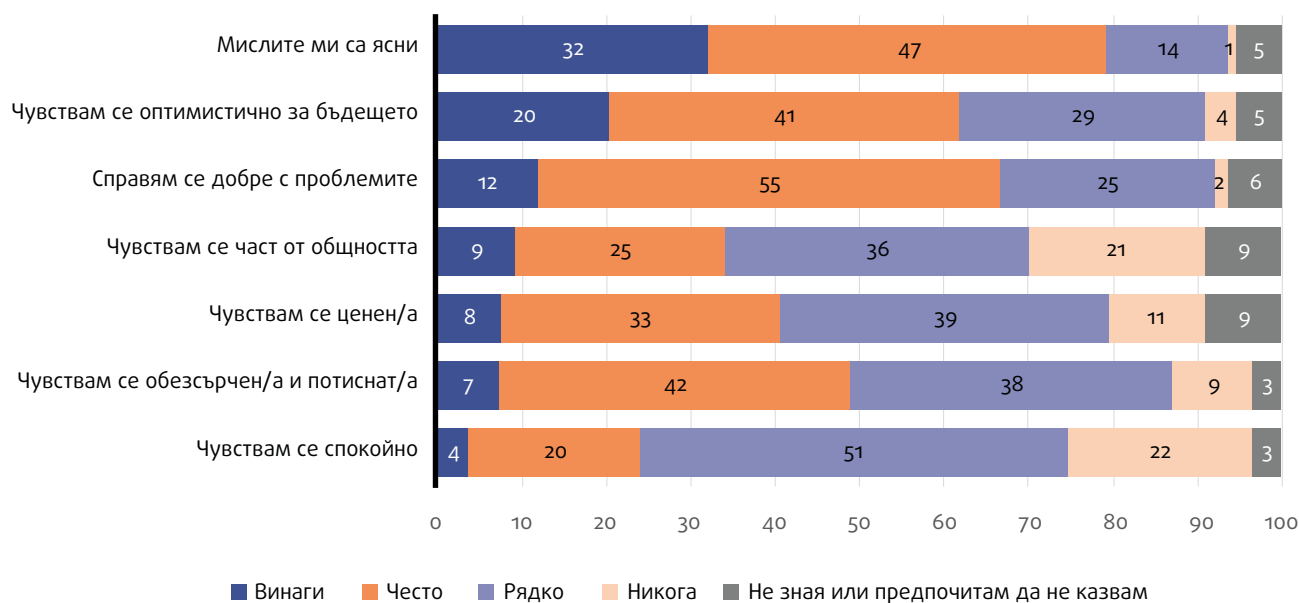
Като цяло само малко под една четвърт от респондентите (24 %) винаги или често **се чувстват спокойни**. Подобен дял (22 %) никога не са се чувствали по този начин. При респондентите от женски пол има по-малка вероятност да се чувстват винаги или често спокойни в сравнение с респондентите от мъжки пол (21 % срещу 31 %). При респондентите с деца има по-малка вероятност да се чувстват винаги или често спокойни в сравнение с тези, които нямат деца (18 % срещу 29 %).

Почти всеки втори респондент (49 %) винаги или често **се чувства обезсърчен и потиснат** след пристигането си в приемащата държава. Този дял е много по-висок сред ЛГБТ респондентите (77 %) и по-нисък сред респондентите на възраст 65+ години (41 %). Разлики се наблюдават и между жените (54 %) и мъжете (35 %) и респондентите с ограничения в ежедневните дейности поради здравословни проблеми (58 %) и тези без такива (44 %).

„Сега всичко е сравнително добре, но не мога да се справя с притесненията, кошмарите и тревожността. Искам да се върна вкъщи.“

(Полша, жена, 19 г.)

ФИГУРА 20: ЧУВСТВА НА РЕСПОНДЕНТИТЕ СЛЕД ПРИСТИГАНЕТО ИМ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА (%)^{а,б}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

7.3. ДОБРО ЗДРАВЕ И СЪСТОЯНИЕ НА ДЕЦАТА

Почти две от всеки три малки деца (12–15 години, 63 %) и 50 % от децата на възраст 16–17 години оценяват здравето си като добро или много добро. Общо 25 % от малките деца (12–15) и почти всяко трето дете на възраст между 16 и 17 години (30 %) съобщават за продължително заболяване или здравословни проблеми.

Когато са запитани за чувствата им след пристигането в приемащата държава, в повечето области, обхванати от този въпрос (фигура 21), се наблюдават разлики между малките деца на възраст 12–15 години и децата на възраст между 16 и 17 години.

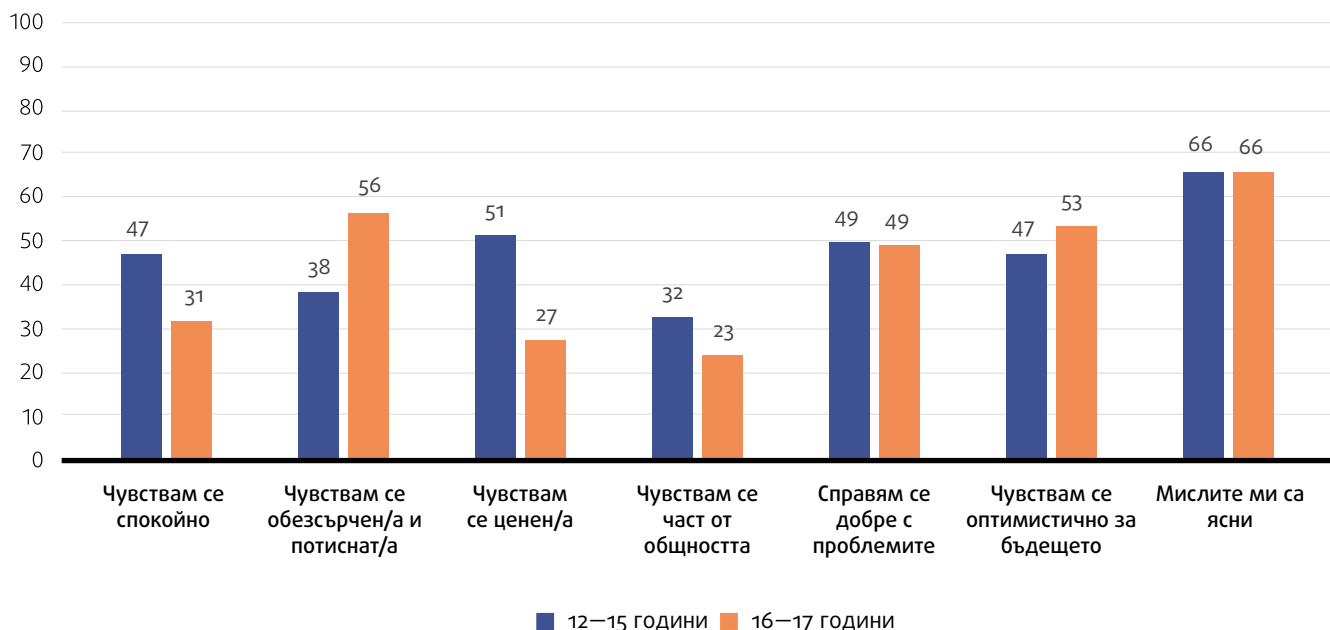
▲
Забележки:

^а Данните са от всички респонденти на възраст 12+ години, ЕС-10 (от горния ред надолу: n = 13 244; n = 13 245; n = 13 244; n = 13 243; n = 13 243; n = 13 242; n = 13 244); претеглени резултати.

^б Въпросът е „Посочете за всяко от твърденията колко често сте се чувствали по този начин от момента, в който пристигнахте в държавата, в която се намирате в момента“. (Feel).

ФИГУРА 21: ЕМОЦИОНАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА ДЕЦАТА СЛЕД ПРИСТИГАНЕТО ИМ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА, ПО ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ (%)^{а,б}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

Забележки:

- ^а Данните са от респонденти на възраст 12–17 години, ЕС-10 (възраст 12–15 години, n = 181; възраст 16–17, n = 136); претеглени резултати.
- ^б Фигурата показва дела на респондентите, които са отговорили „винаги“ или „често“ на въпроса „Посочете за всяко от твърденията колко често сте се чувствали по този начин от момента, в който пристигнахте в държавата, в която се намирате в момента“. (Feel).

„Наистина ми липсва общуването с връстниците ми. Не говоря местния език и не мога да намеря спортен клуб, където да тренирам. В Украйна тренирах любимия си спорт в продължение на 9 години, но тук нямам такава възможност. Много ми е трудно да уча онлайн, не разбирам всичко и нямам учебници. Липсват ми роднините, които останаха в Украйна. Искам да се върна у дома в Украйна! Много!!!“
(Румъния, момче, 16 г.)

Бележка

- ¹ Европейска комисия (2022 г.), *Welcoming those fleeing war in Ukraine – Readyng Europe to meet the needs*, COM(2022) 131 final, Брюксел, 23 март 2022 г.

8

ПРЕЖИВЯВАНЕ НА НАСИЛИЕ И ДОСТЪП ДО СПЕЦИАЛИЗИРАНА ПОДКРЕПА

- ★ Голяма част от хората, бягащи от Украйна, са били изложени на травматични преживявания, особено в Украйна.
- ★ За инцидентите, случили се в ЕС, предимно не се съобщава.
- ★ Трима от всеки 10 респонденти на възраст 16+ години (които са преживели някой от инцидентите, изброени в проучването) са потърсили медицинска или психологическа помощ след пристигането си в приемащата държава. Около една четвърт от тези, които са потърсили медицинска или психологическа помощ, не са я получили.
- ★ Около половината от малките деца (12—15 г.) имат затруднения със съня и/или концентрацията. Подобен процент от тях са загубили самоувереност или се чувстват уязвими.

8.1. ТРАВМАТИЧНИ ПРЕЖИВЯВАНИЯ В УКРАЙНА

Много от хората, бягащи от конфликта в Украйна, са преживели трагични събития. В проучването респондентите на възраст 16+ години са запитани за различни инциденти в Украйна от началото на конфликта през февруари 2022 г. Включени са инциденти като сблъскване или заплахата от стрелба, бомбен атентат или ракетни нападения, или укриване в изби и бомбоубежища. В Украйна те използват и някои изрази, за да идентифицират руските войници, шпиони или саботьори. „Паляница“ например се използва като важен тест за произнасяне на парола.

Почти две трети от респондентите на възраст 16+ (63 %) са били застрашени от стрелба, бомбардировки или ракетни атаки в Украйна (фигура 22). Повече от половината са свидетели на стрелба, бомбардировки или ракетни нападения (52 %). Почти същия брой е трябвало да се скрият в мазета, бомбоубежища или подобни места (50 %).

Почти четирима от всеки 10 респонденти (39 %) посочват, че са изпитали сериозни затруднения по време на излизането си от Украйна. Тук се включват страх и липса на храна или вода, сън или хигиенни условия. Мъжете са по-склонни да съобщават за някои инциденти, отколкото жените. Например са по-склонни да съобщават за заплахата от телесна повреда, унижение или сплашване; за корупция или изнудване; физическо нападение; грабеж, кражба или измама; и лишаване от свобода или задържане.

Случаи на изнасилване или опит за изнасилване

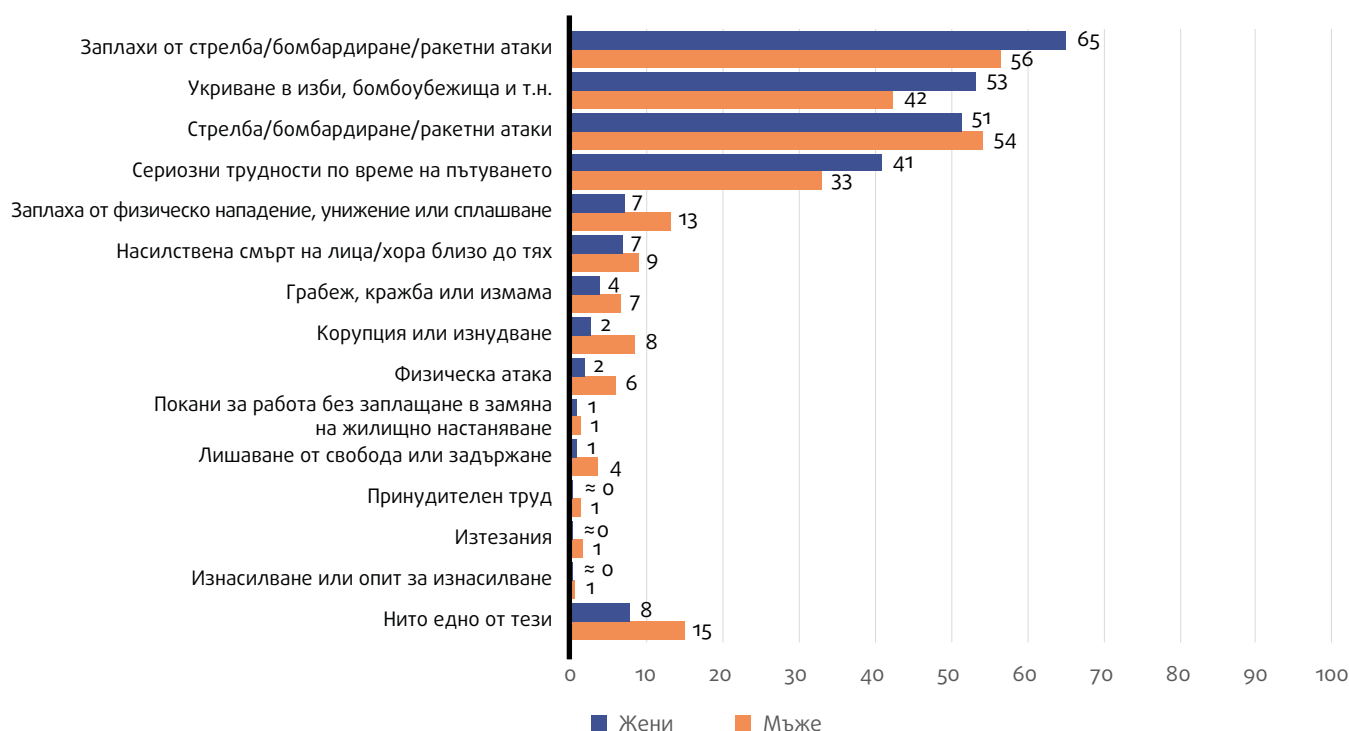
Респондентите по проучването са запитани дали са били жертва на изнасилване или опит за изнасилване. В непрегледената извадка 21 жени (0,18 %) и осем мъже (0,70 %) посочват, че са преживели изнасилване или опит за изнасилване в Украйна.

Тези резултати трябва да се четат с повишено внимание. Едно онлайн проучване не може да обхване изцяло твърде личните и дълбоко тревожни преживявания. FRA обмисля алтернативни методи за събиране на данни в своята работа по насилието срещу жени, за да проучи допълнително този опит.

Забележки:

- ^a Данните са от всички респонденти на възраст 16+ години, ЕС-10 (жени, n = 11 701; мъже, n = 1140); претеглени резултати.
- ^b Фигурата не включва категориите „Сексуален тормоз“ или „Покани за предоставяне на сексуални услуги“ поради тяхната 0 % стойност сред мъжете и жените.
- ^c Въпросът е „Следните въпроси се отнасят до личните ви преживявания в Украйна от началото на войната през февруари 2022 г. Изпитвали ли сте някое от следните? Отбележете всички приложими отговори.“ (VioUA).
- ^d Респондентите могат да избират повече от един отговор, така че общите стойности могат да надминат 100 %.

ФИГУРА 22: ИНЦИДЕНТИ, В КОИТО СА УЧАСТВАЛИ РЕСПОНДЕНТИТЕ В УКРАЙНА ОТ НАЧАЛОТО НА КОНФЛИКТА ПРЕЗ ФЕВРУАРИ 2022 Г., ПО ПОЛ (%)^{a,b,c,d}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

„Живея в Полша и тук има много добри хора, готови да ми помогнат. Но също така срещна много хора, които мразят и не уважават украинците и вярват, че ние сме виновни за инфлацията и покачващите се цени. Имаше няколко случки, когато научиха, че съм украинка и започваха да ме обиждат, да ме унижават, имаше и нецензурни предложения от полски мъже.“
(Полша, жена, 39 г.)

Правен ъгъл

Директива за правата на жертвите*

Член 8 – Право на достъп до служби за подкрепа на жертвите

„1. Държавите членки гарантират, че жертвите, в съответствие с нуждите си, имат безплатен достъп в условията на поверителност до служби за подкрепа на жертвите, действащи в интерес на жертвите, преди и по време на наказателното производство, както и в рамките на подходящ срок след приключване на наказателното производство.“

Директива за борба с трафика на хора (2011/36/ЕС)**

Член 18 – Превенция

„2. Държавите членки предприемат подходящи действия, включително чрез интернет, като информационни кампании и кампании за повишаване на осведомеността, изследователски и образователни програми, когато е уместно – в сътрудничество със съответните организации на гражданското общество и други заинтересовани страни, с цел да се повиши осведомеността и да се намали рискът за хората, и особено децата, да станат жертви на трафик на хора.“

* Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 година за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета, ОВ L 315, 2012 г.

** Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 г. относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него и за замяна на Рамково решение 2002/629/ПВР на Съвета, ОВ L 101, 2011 г.

8.2. ТРАВМАТИЧНИ ПРЕЖИВЯВАНИЯ НА ДЕЦАТА

Преживяванията на децата на възраст между 16 и 17 години са сходни с тези на възрастните. Въпреки това при децата има по-голяма вероятност да са изложени на заплахата от стрелба, бомбардировки или ракетни нападения (74 %); укриване в изби, бомбоубежища или други подобни места (58 %); и сериозни трудности по време на пътуването, като например страх или липса на храна или вода, сън или хигиенни условия (51 %).

8.3. ИНЦИДЕНТИ В ЕС

В проучването респондентите на възраст 16+ години са запитани за всички инциденти, които са имали след влизането си в ЕС. Списъкът на инцидентите е сходен с този по въпроса за травматичните инциденти в Украйна (вж. фигура 24). Тук обаче са пропуснати „Стрелба/бомбардиране/ракетни атаки“, „Заплахи за стрелба/бомбардиране/ракетни атаки“ и „Насилствена смърт на един или повече души в близост до мен“.

Средно трима от всеки четирима (75 %) не са преживели никакви инциденти. Общо 14 % споменават страх или липса на храна или вода, сън или хигиенни условия; 6 % говорят за заплахата от физическо насилие, унижение или сплашване; а 3 % посочват престъпни инциденти като грабеж, кражба или измама.

Респондентите с етнически или религиозен малцинствен произход са по-склонни да споменават отрицателните преживявания в ЕС, отколкото другите респонденти. Например ЛГБТ респондентите (23 %), евреите (22 %) и тези с етнически малцинствен произход (22 %) посочват по-често трудностите. Общо 16 % от ЛГБТ респондентите, 14 % от респондентите евреи и 11 % от респондентите с етнически малцинствен произход съобщават за заплахата от физическо нападение, унижение и сплашване. Също така при тези респонденти има по-голяма вероятност от физически нападения със или без оръжие (7 %).

8.3.1. Докладване на инцидента

Респондентите на възраст 16+, които са преживели инцидент в ЕС, с изключение на сериозни трудности по време на пътуването, са запитани дали са съобщили за инцидента на полицията или на друг орган или организация.

За по-голямата част от инцидентите (71 %), настъпили в ЕС с участието на респонденти на възраст 16+ години, не е съобщавано на никого. Само за 16 % от тези инциденти са уведомени полицейските или други органи, а за 12 % – организация, предоставяща подкрепа.

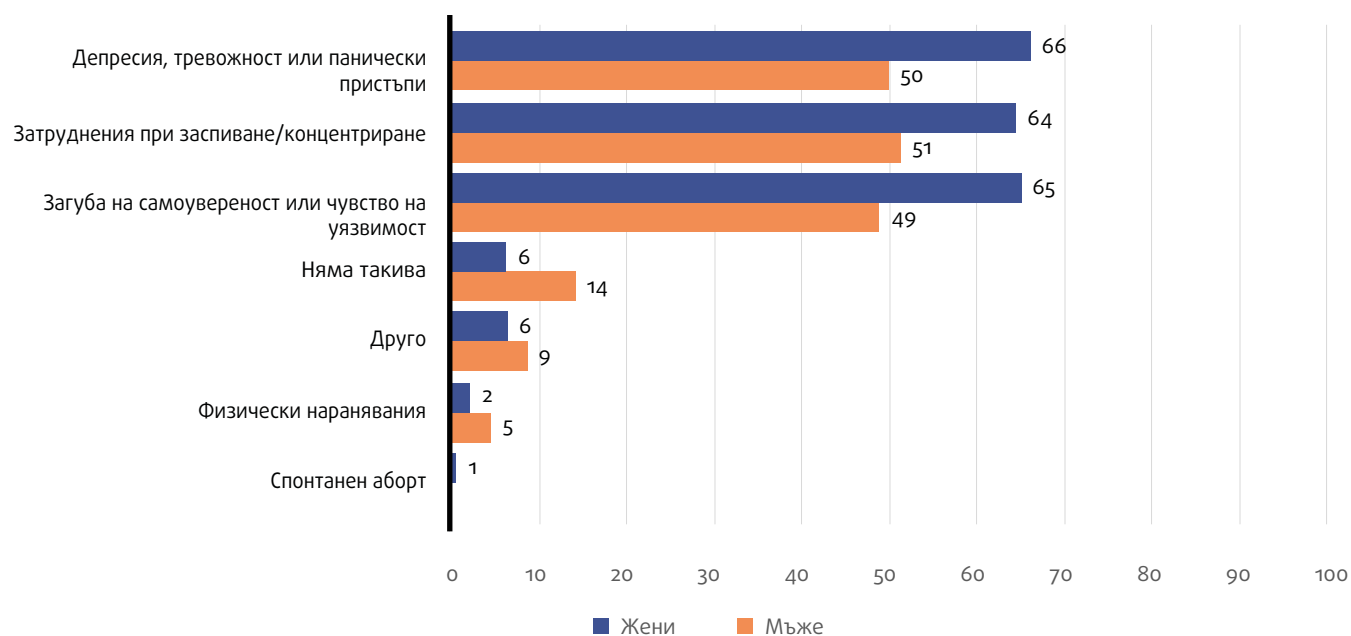
8.3.2. Въздействие върху състоянието

Травматичните преживявания могат да имат дълготрайно въздействие върху психичното състояние и здраве. Респондентите на възраст 16+ години, преживели някой от изброените инциденти от началото на войната, са попитани дали са претърпели някакви последици (фигура 23).

Почти две трети от респондентите заявяват, че са преживели депресия, тревожност или панически пристъпи (62 %), проблеми със съня и/или концентрацията (61 %) или загуба на самоувереност и чувство на уязвимост (61 %). Тези проблеми са по-чести при жените, отколкото при мъжете. Мъжете

посочват физическите наранявания по-често от жените (5 % спрямо 2 %). Само 6 % от жените и 14 % от мъжете заявяват, че не са понесли никакви последици.

ФИГУРА 23: ПОСЛЕДИЦИ ОТ ИНЦИДЕНТИ, КОИТО РЕСПОНДЕНТИТЕ СА ПРЕЖИВЕЛИ НА ДРУГО МЯСТО ОТ НАЧАЛОТО НА КОНФЛИКТА В УКРАИНА, ПО ПОЛ (%)^{a,b,c,d}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

В сравнение с респондентите, които не са ЛГБТ, респондентите, които се самоопределят като ЛГБТ, непропорционално изпитват депресия, тревожност или панически пристъпи (80 % спрямо 62 %), затруднено заспиване и/или концентриране (78 % срещу 60 %) и загуба на самоувереност или чувство на уязвимост (81 % срещу 60 %) в резултат на инцидентите. Над 14 % от респондентите с етнически малцинствен произход са претърпели физически наранявания в сравнение с по-малко от 3 % от респондентите с друг произход.

Респондентите на възраст над 65 години са по-малко склонни да изпитват депресия, тревожност или панически пристъпи (46 % в сравнение с 64 % за лицата на възраст 18–64 и 16–17 години). Те са по-малко склонни да изпитват затруднения при сън и/или концентриране (50 % спрямо 63 % за лицата на възраст 18–64 години и 54 % за лицата на възраст 16–17 години). Те също така са по-малко склонни да страдат от загуба на самоувереност или да се чувстват уязвими (41 % спрямо 64 % за лицата на възраст 18–64 години и 60 % за тези на възраст 16–17 години).

Забележки:

- ^a Данните са от всички респонденти на възраст 16+ години, които са имали инцидент на друго място след започването на конфликта в Украйна, ЕС-10 (n = 11 189); претеглени резултати.
- ^b На фигурата не са показани категориите отговори „Предпочитам да не отговарям“ и „Не знам“.
- ^c Въпросът е „Страдахте ли или страдате ли в момента от някой от следните проблеми в резултат на инцидентите, които преживяхте от началото на войната през февруари 2022 г.?“ (VioCons).
- ^d Респондентите могат да избират повече от един отговор, така че общите стойности могат да надминат 100 %.

Правен ъгъл

Директива за временната закрила

Член 13, параграф 4

„Държавите членки осигуряват необходимото медицинско или друго обслужване на лицата, ползващи се с временна закрила, които имат особени нужди, като придружаване на непълнолетни или лица, преживели мъчения, изнасилване или други сериозни форми на психологично, физическо или сексуално насилие.“

„Руските войски разрушиха моя град, моя апартамент, моето бъдеще, моите мечти и умствено равновесие. Бях ранен два пъти. Често мисля за самоубийство. Нямам доверие в бъдещето. Страхувам се да купя нещо. Състояние на апатия към всичко, нищо не ме радва от началото на войната.“
(Естония, мъж, 33 г.)

“Преминахме през много страдания в Украйна, с 3 деца, обстрела, криенето в мазето, без газ, вода и електричество, защото руските военни бомбардираха електрическите стълбове, трудна евакуация под обстрел от руските войски, преминал минно поле, минирано от руските военни.”

Испания, жена, 34 г.

8.3.3. Медицинска или психологическа подкрепа

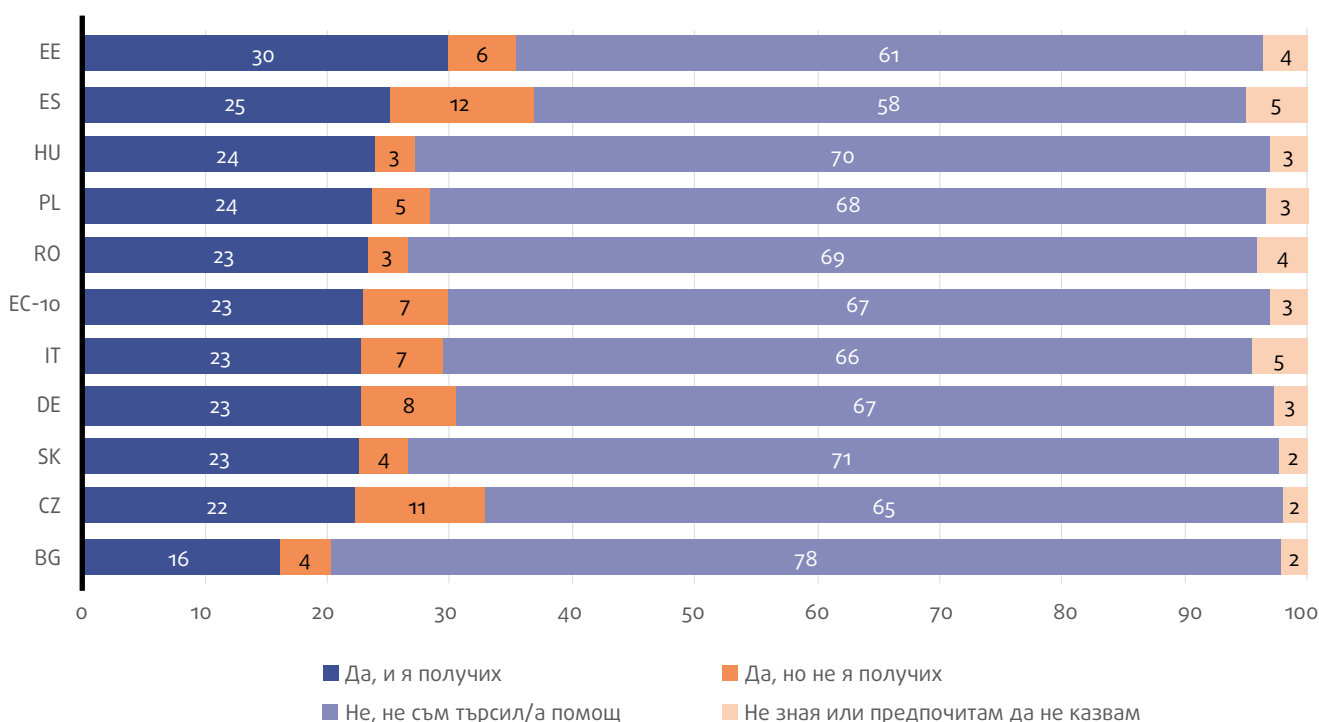
Проучването пита респондентите на възраст 16+ години дали са потърсили медицинска или психологическа помощ след пристигането си в приемащата държава. Общо 30 % от респондентите са потърсили подкрепа (фигура 24), а повече от трима от всеки четирима (78 %) са я получили.

Има обаче забележими различия между отделните държави. Например делът на лицата, получили медицинска или психологическа подкрепа, е по-нисък в Чехия (68 %) и Испания (69 %). За разлика от това в Румъния и Унгария делът е много по-висок (и двете по 88 %).

По-малко млади респонденти са поискали медицинска или психологическа подкрепа (16–17 години, 11 %; 18–64 години, 29 %; и 65+ години, 49 %). От тях дори по-малко са я получили (16–17 години, 46 %; 18–64 години, 77 %; и 65+ години, 85 %).

При респондентите с етнически малцинствен произход, търсеци медицинска или психологическа подкрепа, има по-малка вероятност да я получат, отколкото респондентите с друг произход (66 % спрямо 78 %).

ФИГУРА 24: РЕСПОНДЕНТИ, КОИТО СА ПОТЪРСИЛИ МЕДИЦИНСКА ИЛИ ПСИХОЛОГИЧЕСКА ПОМОЩ И КОИТО СА Я ПОЛУЧИЛИ СЛЕД ПРИСТИГАНЕТО СИ В ПРИЕМАЩАТА ДЪРЖАВА, ПО ДЪРЖАВИ (%)^{a,b}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

Забележки:

^a Данните са от всички респонденти на възраст 16+ години, които са имали инцидент от началото на конфликта в Украйна (n = 11 184); претеглени резултати.

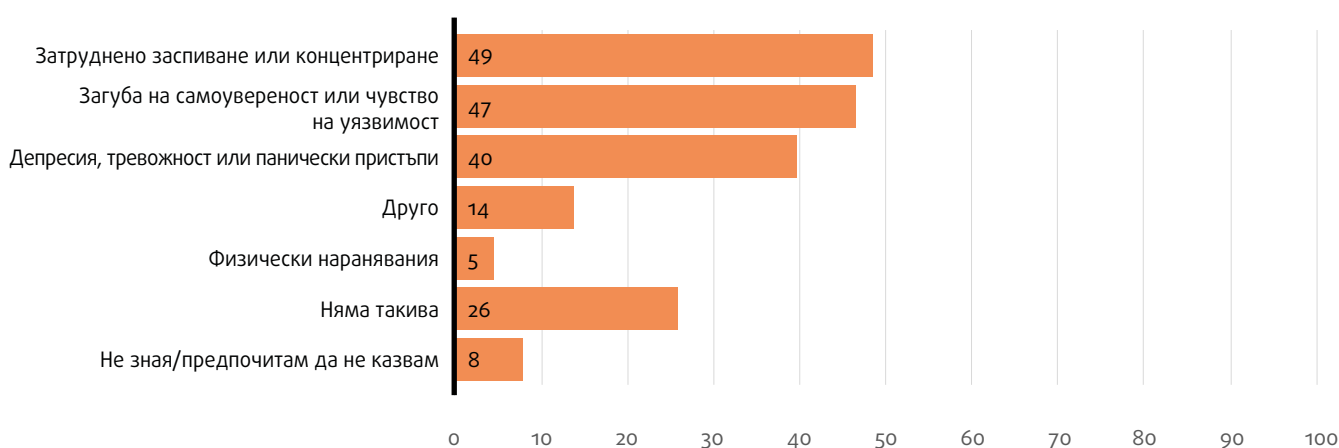
^b Въпросът е „Откакто пристигнахте в държавата, в която се намирате в момента, търсили ли сте медицинска или психологическа помощ?“ (SpeSup).

8.4. ДЕЦА, КОИТО ИМАТ ПРОБЛЕМИ

В проучването не са зададени въпроси на малките деца (на възраст между 12 и 15 години) за преживяното от тях насилие, за да се избегне възможен риск от повторно травмиране. Децата обаче са попитани дали са имали определени проблеми от началото на конфликта в Украйна през февруари 2022 г. (фигура 25).

Почти половината от малките деца (12–15 г.) заявяват, че страдат от трудно заспиване и/или концентриране (49 %) и загуба на самоувереност или чувство на уязвимост (47 %). Четири от всеки 10 деца споменават депресия, тревожност или панически пристъпи. Повече от едно на всеки четири обаче не посочва, че има който и да е от тези проблеми.

ФИГУРА 25: ПРОБЛЕМИ, ИЗПИТАНИ ОТ ЛИЦАТА НА ВЪЗРАСТ МЕЖДУ 12 И 15 ГОДИНИ ОТ НАЧАЛОТО НА КОНФЛИКТА В УКРАИНА (%)^{a,b}

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

Едва 7 % от малките деца (на възраст между 12 и 15 години) са получили помощ от училищен психолог, а 7 % от психолог извън училището след пристигането им в приемащата държава.

▲
Забележки:

- ^a Данните са от всички респонденти на възраст 12–15 години, ЕС-10 (n = 181); претеглени резултати.
- ^b Въпросът е „Имахте ли или имате ли в момента някой от следните проблеми от началото на войната в Украйна? Изберете отговорите, които включват времето в Украйна и в ЕС от началото на войната през февруари 2022 г.“ (VioConsChild).

Приложение: Извадка по проучването

Общата извадка по проучването се състои от 14 685 респонденти, чиито въпросници отговарят на критериите за качество.

Жените съставляват 91 % от извадката (вж. таблица 9). Дисбалансът между половете отразява недостатъчното представителство на мъжете в целевата група. Това се дължи на факта, че военното положение забранява на повечето украински мъже на възраст между 18 и 60 години да пътуват в чужбина.

Представителната извадка по проучването е със средна възраст 40 години. Тя включва предимно хора в трудоспособна възраст (18–64 години).

ТАБЛИЦА 9: РЕСПОНДЕНТИ ПО ВЪЗРАСТ И ПОЛ ПО ДЪРЖАВИ (%) И ОБЩИЯТ РАЗМЕР НА ИЗВАДКАТА^{a,b}

Държава	Възраст 12–17 години		Възраст 18–64 години		Възраст 65+ години		Друго	Общ размер на извадката
	Жени	Мъже	Жени	Мъже	Жени	Мъже		
BG	1%	1%	82%	10%	5%	2%	0%	646
CZ	2%	1%	87%	9%	1%	0%	0%	671
DE	1%	1%	85%	10%	2%	1%	1%	2.989
EE	1%	1%	86%	9%	2%	1%	0%	749
ES	2%	1%	85%	10%	2%	1%	0%	1.219
HU	1%	0%	82%	12%	2%	3%	1%	310
IT	3%	1%	88%	6%	2%	1%	0%	189
PL	1%	1%	90%	5%	3%	1%	0%	5.164
RO	1%	1%	85%	8%	3%	1%	0%	1.488
SK	2%	2%	88%	7%	2%	0%	0%	1.260
ЕС-10	1%	1%	87%	8%	2%	1%	0%	14.685
Общ размер на извадката	181	138	12.768	1.112	346	101	39	14.685

Източник: FRA, Проучване за Украйна, 2022 г.

▲
Забележка:

^a Данните са от всички респонденти на възраст 12+ години, които са предоставили въпросник, който отговаря на критериите за качество; непретеглени резултати.

^b Категория „Други“ се отнася до респондентите, които са описали своя пол „По друг начин“. Поради малкия размер на извадката тази категория не е разделена по възраст.

Повече от шест от всеки 10 жени (64 %) на възраст над 18 години носят отговорност за деца на възраст под 18 години, които живеят в същото жилище в приемащата държава. Този дял е по-нисък сред мъжете (47 %).

Общо 66 % от пълнолетната извадка е с висше образование (бакалавърска или по-висока степен), 18 % са с професионално обучение или техническо професионално образование, 9 % са с общо средно образование, а 5 % са с прогимназиално или по-ниско образование.

Сред всички респонденти, отговорили на въпроса за принадлежността към малцинствена група, около 4 % се самоопределят като ЛГБТИ, 3 % като евреи и 2 % като малцинство от гледна точка на цвета на кожата, етническия произход или религията.

Около 39 % от респондентите заявяват, че са били подложени на ограничения в ежедневиите дейности през последните 6 месеца.

Събраните данни са проверени внимателно. Контролът включва проверки за т.нар. „спийдъри“. Това са респонденти, които завършват проучването твърде бързо, без да отделят минималното време, необходимо за прочитане на въпросите. Също така се проверява за непоследователни отговори, отговори, които имат за цел да изкривят резултатите и т.н.

Резултатите, публикувани в настоящия доклад, се основават на отговорите на 14 685 респонденти, чиито въпросници отговарят на критериите за качество. Извадката включва 2691 недовършени въпросници, за да се събере цялата предоставена информация. Тези въпросници са взети предвид, тъй като не са пропуснати повече от 200 от 288-те променливи, които са включени във въпросника. Размерът на извадките се различава между отделните въпроси поради това, както и защото някои въпроси са насочени само към респонденти в определена възраст.

„Искам да изкажа огромна благодарност на всички хора, които срещнахме по пътя, за помощта им.“

(Словакия, жена, 27 г.)

ЗА КОНТАКТ С ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА ЕС

Лично

В целия Европейския съюз съществуват стотици центрове Europe Direct. Адреса на най-близкия до Вас център ще намерите онлайн (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_bg).

По телефона или като ни пишете

Europe Direct е служба, която отговаря на въпросите Ви за Европейския съюз. Можете да се свържете с нея:

- чрез безплатния телефонен номер 00 800 6 7 8 9 10 11 (някои оператори могат да таксуват обаждането),
- на стационарен телефонен номер +32 22999696,
- чрез следния формуляр european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_bg.

ЗА ДА НАМЕРИТЕ ИНФОРМАЦИЯ ЗА ЕС

Онлайн

Информация за Европейския съюз на всички официални езици на ЕС е на разположение на сайта Европа (european-union.europa.eu).

Публикации на ЕС

Можете да разгледате или да поръчате публикации на op.europa.eu/bg/publications. Редица безплатни публикации могат да бъдат получени от Europe Direct или от местния център за документация (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_bg).

Право на ЕС и документи по темата

За достъп до правна информация от ЕС, включително цялото право на ЕС от 1951 г. насам на всички официални езици, посетете EUR-Lex (eur-lex.europa.eu).

Отворени данни на ЕС

Порталът data.europa.eu предоставя достъп до отворени набори от данни от институциите, органите и агенциите на ЕС. Данните могат да бъдат изтеглени и използвани повторно безплатно, както за търговски, така и за нетърговски цели. Порталът предоставя достъп и до множество набори от данни от европейските държави.

EUROPEAN UNION AGENCY
FOR FUNDAMENTAL RIGHTS

ПРЕЖИВЯВАНИЯТА НА РАЗСЕЛЕНИТЕ ЛИЦА В ЕС —

Военната агресия на Русия срещу Украйна доведе до сцени, на които Европа не беше ставала свидетел от десетилетия. Оттогава причинява смърт, огромни разрушения и неописуеми страдания. Тя предизвика и масово движение на хора, неவிжданo от Втората световна война насам. За да ги защити, ЕС за първи път задейства Директивата за временна закрила. По този начин всички държави — членки на ЕС, трябва да предложат закрила на разселените лица от Украйна. В настоящия доклад са представени резултатите от онлайн проучването на FRA от 2022 г. сред разселените лица от Украйна. То обхваща десетте държави от ЕС, в които са настанени голям брой лица, ползващи се от временна закрила — България, Германия, Естония, Испания, Италия, Полша, Румъния, Словакия, Унгария и Чехия. Около 14 685 респонденти споделиха гледната си точка за пристигането и установяването в ЕС, с уникално виждане за преживяванията и чувствата си, включително като следствие от насилие.

Констатациите от проучването очертават и предизвикателствата, неизменно съпътстващи прилагането на инструмент за временна закрила в ситуация, която вероятно ще има дългосрочно въздействие върху хората и нашите общества.

FRA – АГЕНЦИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ЗА ОСНОВНИТЕ ПРАВА

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Виена – Австрия

ТЕЛ.: + 43 158030-0 – ФАКС: + 43 158030-699

fra.europa.eu

 facebook.com/fundamentalrights

 twitter.com/EURightsAgency

 linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

Служба за публикации
на Европейския съюз